

Laura Kolehmainen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2018

SOLINA-KERHO

Eläkeläisten kerhon kehittäminen Sammonlahden seurakunnassa

TIIVISTELMÄ

Laura Kolehmainen

Solina-kerho: Eläkeläisten kerhon kehittäminen Sammonlahden seurakunnassa

39 s., 3 liitettä

Marraskuu 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tavoitteena oli käynnistää ja kehittää uutta eläkeläisten kerhoa yhdessä Sammonlahden seurakunnan diakoniatyöntekijöiden kanssa.

Opinnäytetyötä varten etsittiin teoretietoja osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja vapaaehtoistyöstä sekä näiden lähikäsitteistä sekä kerättiin eläkeläisiltä, kerhoemänniltä ja työntekijöiltä toiveita ja tarpeita kerhon ohjelman suhteen sekä palautetta. Kerhon aluksi syksyllä 2017 kerättiin toiveita kerhon suhteen learning café -menetelmällä 18 osallistujalta ja hyödynnettiin saatuja ideoita syksyn kerhokerroissa. Syksyn 2017 viimeisellä kerralla sekä postitse kerättiin kyselylomakkeella palautetta syksyn kerhokerrotojen onnistumisesta ja toiveita tulevaisuuteen. Kyselyyn vastasi 14 osallistujaa, joista 4 postitse lähetettyyn kyselyyn, 2 kerhoemäntää ja 1 kerhoemännän tehtäviä tehnyt sekä 2 diakoniatyöntekijää.

Kyselyn perusteella liki kaikki osapuolet olivat pitäneet uudesta kerhosta. Sinne myös saatiin uusia osallistujia, mikä oli yksi opinnäytetyön tavoitteista. Toisaalta vastauksista huomasi kerhon olevan vielä muotoutumassa ja ohjelma koettiin välillä sekavaksi. Kerhoemäntien rooli jäi vähäiseksi.

Opinnäytetyön tulokset eivät ole suoraan toisinnettavissa toisella paikkakunnalla, sillä jokainen seurakunta on erilainen, samoin kuin kerhot. Kuitenkin opinnäytetyössä esiteltyä teoriataustaa, kehittämistyön menetelmiä sekä niistä saatuja huomioita voidaan hyödyntää muualla.

Asiasanat: diakoniatyö, eläkeläiset, evankelis-luterilainen kirkko, kehittäminen, kerho

ABSTRACT

Laura Kolehmainen

Solina-kerho: Developing a pensioners' club in the Sammonlahti parish

39 p., 3 attachments

November 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Degree: Bachelor of Social Services

The goal of the thesis was to start and develop a new club for pensioners in collaboration with deacon workers in the Sammonlahti parish diaconal work.

For the thesis, theoretical information on involvement, communality, voluntary work and their related concepts was searched. Additionally, wishes and needs regarding the club's programme and feedback were collected from the pensioners, club hostesses and employees. At the beginning of the club in fall 2017, wishes regarding the club were collected from 18 participants by means of a learning café method. The gathered ideas were utilised during the club meetings in the fall. During the last meeting of fall 2017 and via mail, feedback on the successfulness of the autumnal meetings and wishes for the future were collected on a questionnaire. 14 participants answered the questionnaire, 4 of which were contacted by mail. Additionally, two club hostesses, one involved in the similar task and two deacon workers answered the questionnaire.

Based on the results of the questionnaire, almost every party had liked the new club. New participants were gained, which was one of the tasks in the thesis. On the other hand, it could be seen in the answers that the formation process of the club was still ongoing. The programme of the club was occasionally experienced to be disorganized as well. The role of the club hostesses remained small.

The results of the thesis are not directly reproduceable in another localities, for each parish is different, as are clubs. However, the theoretical background, methods of development work and notices gained thereof that are introduced in the thesis are utilisable.

Key words: club, development, diaconal work, Evangelical-Lutheran Church, pensioners

SISÄLLYS

1 ELÄKELÄISET: HAASTE VAI MAHDOLLISUUS?.....	4
2 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET	6
3 YHTEISÖLLISYYS, OSALLISUUS JA KIRKKO.....	8
3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys	8
3.2 Osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen	10
3.3 Kirkko yhteisönä sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden paikkana	12
4 VAPAAEHTOISTYÖ	14
4.1 Katsaus vapaaehtoistyöhön Suomessa sekä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa	14
4.2 Vapaaehtoistyöntekijöiden rekrytointi ja koordinointi	15
4.3 Tämänhetkisiä sekä tulevaisuudennäkymiä kirkon vapaaehtoistyössä	16
5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KOHDERYHMÄ	18
5.1 Lappeenrannan seurakuntayhtymä ja Sammonlahden seurakunta	18
5.2 Eläkeläiset ryhmänä.....	18
5.3 Solina-kerho – tuore eläkeläisten kerho.....	20
6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS	21
6.1 Learning café	21
6.1.1 Learning café menetelmänä ja toteutuksen suunnittelu	21
6.1.2 Aineistonkeruu ja analysointi	23
6.1.3 Learning cafén tulokset sekä niiden hyödyntäminen	24
6.2 Kyselylomake	26
6.2.1 Kyselylomake menetelmänä ja lomakkeen laatiminen	26
6.2.2 Aineistonkeruu ja analysointi	29
6.2.3 Kyselyn tulokset	31
7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7.1 Tavoitteiden saavuttaminen	36
7.2 Eettisiä näkökulmia.....	37
7.3 Tulosten sovellettavuus ja ammatillisen kasvun pohdinta.....	38
LÄHTEET.....	40
LIITTEET	44
LIITE 1: KYSELYLOMAKE ELÄKELÄISILLE	44
LIITE 2: KYSELYLOMAKE KERHOEMÄNNILLE.....	48

1 ELÄKELÄISET: HAASTE VAI MAHDOLLISUUS?

Suomalaisten elinikä on pidentynyt ja heidän terveet sekä toimintakykyiset vuotensa lisääntyneet (Nurmi ym. 2014, 234). Sosiaali- ja terveysministeriön tuoreen laatusuosituksen mukaan Suomessa elää nyt hieman yli miljoona 65 vuotta täyttänyttä, joista suurin osa pärjää itsenäisesti eli ei käytä säännöllisesti kotiin annettavia, kuten kotihoidon, palveluita (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 10). Suomalainen yhteiskunta tulee edelleen ikääntymään väestörakenteen muuttuessa niin, että iäkkäiden määrä kasvaa työikäisten ja lasten määrän laskiessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 11).

Suosituksessa ikääntymisen sanotaan tuovan haasteita. Väestörakenteen muutos johtaa palvelutarpeen kasvuun ja haastaa julkisen talouden kestävyuden, sillä nykyinen palvelujärjestelmä ei ole taloudellisesti kestävällä pohjalla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 10, 15). Toisaalta suosituksessa ikääntyneiden korostetaan olevan itse oman elämänsä osallistujia ja toimijoita ja kerrotaan, että heillä tulee olla mahdollisuus elää omannäköistään hyvää elämää omissa yhteisöissään iästä tai toimintakyvystä riippumatta. Heidän tulisi myös olla osallisina erilaisten palveluiden kehittämisessä. Tavoitteena on, että iäkkäiden palvelut ovat sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestäviä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 10–14).

Mahdollisimman toimintakykyisen sekä terveen ikääntymisen turvaaminen nähdään sosiaali- ja terveysministeriön tuoreessa laatusuosituksessa eräänä tärkeänä toimena ikääntymisen haasteeseen vastaamiseksi. Hyvän elämän turvaaminen sisältää sen laaja-alaista edistämistä niin, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäksi myös hyvä elämänlaatu, itsemääräämisoikeus sekä toimiva arki turvataan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 10, 13, 15). Seurakunnat ovat ja voivat olla tukemassa hyvän elämänlaadun eri osalueita. Seurakunnilla on pitkä historia työstä eläkeläisten ja ikääntyneiden parissa. Monissa seurakunnissa muun muassa tehdään kotikäyntejä, annetaan sekä taloudellista että hengellistä tukea sekä järjestetään eläkeläisille suunnattuja kerhoja. Kerhot ovat eräs keino esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen tukemiseen sekä toimintakyvyn säilyttämiseen ja osallisuuden mahdollisuuksiin.

Opinnäytetyö on toteutettu Sammonlahden seurakunnalle Lappeenrannassa ja se liittyy syksyllä 2017 käynnistettyyn eläkeläisille tarkoitettuun Solina-kerhoon. Työ on toteutettu tutkimuksellisen kehittämistoiminnan sekä osallistavan kehittämisen keinoin. Opinnäytetyö keskittyy erityisesti seurakunnan eläkeläisille tarjoaman kerhotoiminnan yhteisölliseen ja osallisuuden mahdollisuuksia tarjoavaan puoleen.

2 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön taustalla on Sammonlahden seurakunnan diakoniatyön akuutti eläkeläisten kerhotoiminnan uudistus. Seurakunnassa on toiminut aiemmin vuosia kaksi iäkkäille tarkoitettua kerhoa, joiden osallistujamäärät ovat kuitenkin kutistuneet jo pitkään. Jo ennen opinnäytetyön alkua kyseiset kerhot oli päätetty lopettaa ja käynnistää syksyllä 2017 yksi uusi kerho niiden tilalle. Opinnäytetyö onkin käynnistynyt osallistujakadon, osallistujien ikääntymisen sekä uuden kerhon käynnistämisen synnyttämistä tarpeista. Sen taustaorganisaationa Sammonlahden seurakunta ja yhteistyökumppaneina seurakunnan diakoniatyö työntekijöineen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on olla mukana käynnistämässä sekä kehittämässä uutta kerhotoimintaa yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa. Tavoitteena on saada uudistettua kerhotoimintaa sekä mahdollisesti saada sinne uusia, nuorempia eläkeläisiä. Aiemmissa kerhoissa on myös toiminut vapaaehtoisia kerhoemäntiä, jotka ovat toimineet kahvinkeittäjinä sekä seurustelleet osallistujien kanssa. Heidänkin määränsä on vähentynyt kahteen ja uuden kerhon rakenteen myötä heidän toimenkuvansa on muuttunut, joten tavoitteenani on pohtia diakoniatyöntekijöiden kanssa myös vapaaehtoisten osuutta kerhossa, miten heitä voitaisiin saada lisää sekä löytää uusia. Työntekijät ovat pitäneet edellisiä kerhoja kymmeniä vuosia ja kokevat, että uudistuminen olisi heillekin hyväksi, joten tavoitteena on myös antaa heille ideoita sekä innostusta kerhotoimintaan.

Opinnäytetyötä lähdetään toteuttamaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan keinoin, sillä sen tarkoituksena on ollut kehittää seurakunnan kerhotoimintaa tutkimuksellisia metodeja apuna käyttäen. Toikon ja Rantasen mukaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan voi ymmärtää yleiskäsitteenä, ”jolla kuvataan tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan yhteyttä” ja joka sijaitsee näiden kahden risteyksessä (2009, 21). Toiminnassa hyödynnetään tutkimuksen keinoja, mutta se painottuu kehittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 21–22.) Tutkivan kehittämistoiminnan lisäksi opinnäytetyössä hyödynnetään osallistavaa kehittämistä. DIAKin osallistavan ja tutkivan kehittämisen oppaan mukaan osallistavassa kehittämisessä palveluita kehitetään asiakkaita ja alueen ihmisiä osallistaen sekä heidän kanssaan (Gothóni, Hyväri, Kolkka & Vuokila-Oikkonen 2016). Osapuolet ovatkin toimijoina yhdenvertaisia (Gothóni ym. 2016). Opinnäytetyössä tämä tarkoittaa sitä, että osallistujia osallistetaan kehittämistoimintaan.

Tavoitteita lähdetään tavoittelemaan syksyllä 2017 ensinnäkin suunnittelemalla, käynnistämällä ja toteuttamalla kerhoa yhdessä työntekijöiden kanssa. Olen tuolloin seurakunnassa myös harjoittelijana, joten olen kerhossa mukana sen koko syyskauden ajan. Toiseksi tavoitteisiin pyritään toimintaan osallistuvia osallistaen selvittämällä muun muassa heidän toiveitaan kerhon suhteen.

3 YHTEISÖLLISYYS, OSALLISUUS JA KIRKKO

3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Yhteisöillä on monenlaisia ilmenemismuotoja: perhe, koulu, kerhot, työyhteisö, sosiaalisen median ryhmät, seurakunta ja yhteiskunta ovat kaikki erilaisia yhteisöjä. Usein kuulumme moniin yhteisöihin samanaikaisesti. Kangaspunnan (2011) mukaan nykyihmiset elävät monenlaisissa yhteisöllisyysverkostoissa, jotka voivat liittyä niin läheisiin ja työhön kuin olla virtuaalisiakin (Thitz 2013, 28). Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteet eivät kuitenkaan ole aivan yksiselitteisesti määriteltävissä, kuten muun muassa Thitzin (2013) väitöskirjaa Seurakunta osallisuuden yhteisönä lukiessa voi huomata. Hän tarkastelee siinä yhteisön, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden käsitteiden ulottuvuuksia useiden kirjoittajien ajatuksia lainaten.

Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteisiin liitetään paljon samoja asioita ja niitä käytetään päällekkäinkin. Kumpaankin liitetään ensinnäkin usein ajatus jostain yhteisestä. Yhdysvalloissa 1980 nousseen kommunitaristisen liikkeen perustaja Etzioni (1997) näkee yhteisön olevan ”sosiaalisten suhteiden verkko, jonka perusta on yhteisissä arvoissa” (Thitz 2013, 25). Jaakkola (2015, 28) taas määrittelee yhteisöksi sellaisen ihmisryhmän, jonka jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja joilla on jokin yhdistävä tekijä, kuten yhteinen tehtävä tai päämäärä. Solina-kerhossa yhdistävänä tekijänä on ensinnäkin se, että se on seurakunnan tietylle kohderyhmälle eli eläkeläisille järjestämää toimintaa. Kerhon päämääränä on tarjota alueen eläkeläisille mahdollisuus yhteen kokoontumiseen, minkä lisäksi eri osapuolet voivat antaa sille muitakin merkityssisältöjä. Joku voi tulla sinne esimerkiksi nimenomaan yhteisen ruokailun ja toinen hengellisen sisällön vuoksi.

Monista yhteisistä piirteistä huolimatta yhteisö sekä yhteisöllisyys eivät ole täysin sama asia. Rainan (2012) mukaan yhteisöllisyys nähdään laajempänä käsitteenä kuin yhteisö, sillä yhteisön voi kuulua toimimatta siinä aktiivisesti tai edes tietämättä kuuluvansa siihen (Thitz 2013, 23–24). Yhteisöllisyyteen liittyvät Rainan (2012) mukaan myös kokemuksellisuus sekä liittyminen. Delantyn (2003) mukaan siihen kuuluvat muun muassa sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus ja yhteinen tekeminen. (Thitz 2013, 23–25) Jyrkämä (1995) liittää siihen myös luottamuksen sekä yhteenkuuluvuuden tunteet (Jaakkola 2015, 27–

28). Jäsenten kokemus yhteisyydestä onkin Kopakkalan (2005, 31–32) mielestä nykyisin ”keskeinen yhteisöä ylläpitävä tekijä” eivätkä esimerkiksi työntekijät hänen mukaansa muodosta automaattisesti työyhteisöä.

Yhteisöllisyyteen yhdistetään Thitzin mukaan paljon positiivisia mielikuvia. Toisaalta esimerkiksi Durkheim (1952/1975) sekä Day (2006) sanovat tiiviiden yhteisöiden tuovan turvallisuutta, mutta voivan muuttua ahdistaviksikin. (Thitz 2013, 15, 24–25.) Myöskään Jaakkolan (2015, 32) mukaan yhteisöllisyys ei aina ole pelkästään positiivista. Kaikenlaisten tunteiden näyttämiseksi tulisi olla mahdollisuus ja työntekijöillä tulisi olla herkyyttä havaita niitä. Syksyllä 2017 Solina-kerhossa positiiviset tunteet näkyivät esimerkiksi virkeänä keskusteluna, hymynä ja nauruna, kun taas negatiiviset näkyivät väkinäisyytenä sekä kriittisenä palautteena esimerkiksi kerhorahan suuruudesta. Yhteisöt eivät myöskään sisällä automaattisesti tiivistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Esimerkiksi Nivala (2008) jakaa ne muodollisiin, toiminnallisiin ja symbolisiin ryhmiin, joissa yhteenkuuluvuuden tunne voi puuttua kokonaan tai joiden jäsenet voivat vastaavasti jakaa yhteisen aatteellisen todellisuuden (Jaakkola 2015, 29).

Yhteisöjen muodostuminen sekä yhteisöllisyys ovat muuttuneet. Eräänä näistä muutoksista Blackshaw (2010) nostaa esiin yksilöllisyyden. Baumanin (2002) mukaan perinteisistä yhteisöllisyyteen liitettyistä käsitteistä, kuten paikallisuudesta, sosiaalisista verkostoista sekä yhteenkuuluvuudesta on siirrytty kuvitteellisten sekä erilaisten symboleille ja mielikuville rakentuvien yhteisöjen suuntaan (Thitz 2013, 26). Lisäksi viime vuosikymmeninä on Thitzin mukaan siirrytty paikallisista yhteisöistä teknologian kautta tapahtuvan yhteisöllisyyden suuntaan. Hän toteaa osuvasti, että nykyään kirkkoon liittyvistä aiheista keskustellaan muun muassa chateissa, kun aiemmin se tapahtui kirkolla jumalanpalveluksen jälkeen. (Thitz 2013, 15, 25–28.) Solina-kerho on melko perinteinen yhteisö, sillä se kokoontuu tietyssä paikassa ja kommunikaatio tapahtuu pääosin kasvotusten kerhon aikana.

Tiivistetysti sanottuna yhteisö on ihmisryhmä, jonka jäsenillä on jokin yhteinen intressi. Sen ajatellaan olevan usein paikallinen ja tapahtuvan kasvatusten sekä sisältävän vuorovaikutusta ja siihen liitetään paljon positiivisia ajatuksia ja odotuksia. Nykyään yhteisö voi olla kuitenkin myös virtuaalinen ja sen jäsenet voivat olla enemmän tai vähemmän

kiinnittyneitä yhteisöön ja toisiinsa. Yhteisöt voivat sisältää myös negatiivisia asioita, kuten painostusta tai ulkopuolelle jäämistä. Yhteisöllisyys sisältää paljon samoja elementtejä, mutta kuvaa ehkä enemmänkin tunnetta ja vaatii kenties enemmän aktiivisuutta yhteisön jäseniltä toteutuakseen. Sekä yhteisöt että yhteisöllisyys ovat myös muutoksessa ja keinot niiden toteuttamiseen ovat lisääntyneet esimerkiksi teknologian kehittymisen myötä.

3.2 Osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen

Yhteisöllisyys toteutuu Campbellin ja Jovchelovitchin (2000) mukaan osallisuudessa. Käsitteet osallisuus, yhteisö ja yhteisöllisyys liittyvätkin tiiviisti toisiinsa. (Thitz 2013, 28, 33.) Vaikka ne eivät olekaan sama asia, esiintyvät ne usein yhdessä, samoin kuin osallisuuden lähikäsitteet osallistuminen ja osallistaminen.

Osallistuminen ja osallisuus ovat hyvin likeisiä käsitteitä, jotka ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa, mutta joilla on hienoinen nyanssiero (Thitz 2013, 29). Osallistaminen on samalla tavoin läheinen käsite noille kahdelle. Osallistumisessa on Viirkorpen (1993) mukaan kyse on usein henkilön mukana olemisesta tilanteesta, johon tämä ei ole itse tuonut omaa panostaan (Thitz 2013, 29). Osallisuus sitä vastoin edellyttää suurempaa henkilökohtaista sitoutumista. Sirviön (2010) mukaan siihen kuuluvat yhteiskuntaan kiinnittyminen, jäsenyyden kokemus sekä osallistumisen, toimimisen ja vaikuttamisen mahdollisuus sekä yhteiskunnan että yhteisön tasolla. Lisäksi toisin kuin osallistuminen, osallisuuden suunta on Viirkorpen (1993) sekä Anttiroikon (2003) mukaan alhaalta ylös. (Thitz 2013, 29.) Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että Solina-kerhossa eläkeläiset saisivat päättää kerhon sisällöstä ja halutessaan osallistua sen tuottamiseenkin sen sijaan, että työntekijät päättäisivät autoritäärisesti kaiken, mitä kerhossa tehdään.

Osallisuus voi toteutua monilla tavoin ja sillä on monia tasoja. Nivala (2008) lähestyy käsitettä yhteisön jäsenyydestä käsin (Thitz 2013, 29–30). Hänen mukaansa jäsenyyttä on kolmea tyyppiä: annettu, osallistuva sekä koettu jäsenyys. Ensimmäisessä osallisuus on oikeutta kuulua yhteisöön, toisessa se tarkoittaa yksilön mahdollisuutta toimia yhteisössä sekä olla mukana sen sosiaalisessa kanssakäymisessä ja vaikuttaa sen asioihin. Koettu

jäsenyys tarkoittaa Nivalan (2008) mukaan yksilön kokemusta osallisuudesta. Esimerkkinä annetusta jäsenyydestä Thitz mainitsee kirkon jäsenyyden ja toteaa koetun osallisuuden olevan ihannetavoite. (Thitz 2013, 29–30.)

Osallistuminen ja etenkin osallisuus nähdään enimmäkseen positiivisessa valossa, kun taas osallistamisella on usein negatiivinen kaiku. Se tuo ensimmäisenä mieleen osallistumaan pakottamisen vastoin henkilön omaa tahtoa. Toikko ja Rantanen sanovat osallistamisen käsitteen korostavan toisaalta henkilön subjektiivutta, eli tämän osallistumista johonkin, mutta toisaalta ulkopuolelta tulevaa vaikuttamista ja objektivointia, eli sitä, että joku osallistaa ja henkilöä (2009, 90). Toisaalta osallistamisen voi nähdä osallisuuden mahdollisuuksien tarjoamisena, jolloin osallistuminen on niiden hyödyntämistä. Osallisuuden sekä osallistavan kehittämisen positiivisuutta korostetaan ja siitä puhutaan paljon. Cooken ja Kotharin (2001) mukaan osallistumista tukevia keinoja voidaan kuitenkin käyttää niin, ettei lopputulos ole kovin osallistava. (Rantanen & Toikko 2009, 89–90.) Osallisuudesta puhuttaessa tulisikin pitää huoli siitä, että se toteutuisi oikeasti eikä vain nimellisesti.

Osallisuutta sekä osallistumista voidaan toteuttaa monilla tavoin ja kohderyhmästäkin riippuu, miten sitä voitaisiin toteuttaa. Nurmen ja hänen kollegoidensa mukaan kolmannessa iässä olevilla tulisi olla osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus lähiyhteisöisensä ja neljännessä iässä olevien kohdalla tulisi tukea erityisesti heidän itsenäisyyttään asumissa ja asunnosta liikkumisessa (Nurmi ym. 2014, 326). Ikääntyneiden osallisuuden lisäämiseen tähtäävällä toiminnan päämääränä on Myllymäen ja Huuhkan ehkäistä syrjäytymistä sekä yksinäisyyden tunteita (2014, 15). Heidän mukaansa sillä voi olla myös korjaava vaikutus toisten kohtaamisesta syntyvän vertaistuellisuuden vuoksi. Solina-kerhossa yhtenä päämääränä onkin eläkeläisten osallisuus kerhossa, mitä on syksyllä 2017 pyritty edistämään esimerkiksi learning cafén avulla.

Osallisuus, osallistuminen sekä osallistaminen ovat läheisiä käsitteitä keskenään ja liittyvät usein yhteisöllisyyteen. Kaksi ensimmäistä nähdään usein positiivisina, mutta osallistamistakaan ei pidä ymmärtää vain pakottamisen kautta. Osallisuuden tasoja voi olla myös monia. Puhe osallisuudesta voi myös jäädä pelkäksi puheeksi, jollei sen toteutumisesta pidetä aidosti huolta.

3.3 Kirkko yhteisönä sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden paikkana

”Kirkko on kohtaamisen yhteisö. Yhteydessä kirkkoon ihminen kohtaa sekä Jumalan että lähimmäisensä ja oman elämänsä todellisuuden.” (Kirkkohallitus 2014, 4). Yhteisöllisyys ja osallisuus ovat Thitzin mukaan keskeinen osa kirkkoa. McGrathin (2000) mukaan ne ovat olleet jo alkukirkon tunnusmerkkejä ja ensin mainittu näkyi hänen mukaansa kristittyjen välisenä yhteytenä ja huolenpitona (Thitz 2013, 16, 37). Seurakunnissa sen erityisenä ulottuvuutena on Thitzin (2013, 78) mukaan hengellisyys, mikä näkyy Solina-kerhossakin ainakin alkuhartautena sekä hengellisten laulujen laulamisenä. Opinnäytetyöissäni viittaatan sanaa kirkko käyttäessäni Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Yhteisöllisyyttä ja jäsenyyden merkitystä on nostettu esiin ja pyritty kehittämään kirkon eri strategioissa. Esimerkiksi Meidän kirkko -strategiamietinnössä yhdeksi strategiseksi suuntaviivaksi mainitaan jäsenyyden merkityksen vahvistaminen (Kirkkohallitus 2007, 41–42). Kyseinen strategia ei ole kuitenkaan tässä täysin onnistunut, sillä yhä harvempi on sitoutunut kirkkoon voimakkaasti (Kirkkohallitus 2014, 9). Kirkon tuoreimmassa strategiassa, Kohtaamisen kirkossa, se nähdään tulevaisuudessa kaikkien yhteisenä kirkkona, joka tulisi olemaan kokonaisvaltaisesti ihmisten elämässä mukana, jäsenilleen entistä merkityksellisempi, erilaisten ihmisten välillä yhteyttä luova sekä erilaisten organisaatioiden kanssa yhteistyötä tekevä yhteisö (Kirkkohallitus 2014). Myös Lappeenrannan seurakuntayhtymässä ollaan kiinnittämässä huomiota jäsenyyteen. Usko ja hyvän tekeminen 2020 -strategiassa 2017-2018 painopisteenä on jäsenyyteen kutsuminen sekä sen vahvistaminen (Lappeenrannan evankelis-luterilaiset seurakunnat, 1, 5).

Osallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna eräs polttavimpia teemoja lienee kirkon työntekijöiden ja seurakuntalaisten välinen suhde. Riippuen seurakunnasta ja työntekijästä seurakuntalainen voi olla viranhaltijoille hyvä työkumppani tai pelkkä toiminnan kohde. Työntekijävetoisuuden ongelma on kylläkin havaittu. Thitzin mukaan asiakirjassa Kirkko 2020 (2010) kysytäänkin, kummat näistä ovat varsinaisia toimijoita eli subjekteja kirkon toiminnassa (Thitz 2013, 16). Kirkon eri strategioissa on myös painotettu seurakuntalaisten osallisuutta, mutta sen toteutuminen käytännössä edennyt toistaiseksi varsin hitaasti (Thitz 2013, 17). Kohtaamisen kirkko -strategiassa (Kirkkohallitus 2014, 22) visioidaan, että tulevaisuudessa kirkko eläisi jäsenissään, eli jokainen olisi osallinen sen toiminnasta. Eräs tärkeä osallisuuden muoto on vapaaehtoistyö, jota käyn läpi tarkemmin seuraavassa

kappaleessa. Osallisuus ei kuitenkaan koostu pelkästään vapaaehtoistyöstä ja osa seurakuntalaisista haluaa osallistua kirkon toimintaan enemmän ja osa vähemmän. Se nähdäänkin kirkon vapaaehtoistyön strategiassa ensisijaisesti olemisena ja vasta toissijaisesti tekemisenä, eli henkilön arvoa ei määritetä hänen tekojensa mukaan ja vaatimisen sijaan rohkaistaan (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 5). Edellä mainittu periaate toteutuu seurakunnissa vaihtelevasti. Tärkeää olisi kuitenkin antaa tilaa niin erilaisille ihmisille kuin mielipiteillekin.

4 VAPAAEHTOISTYÖ

4.1 Katsaus vapaaehtoistyöhön Suomessa sekä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa

Nylund ja Yeung (2005, 27–29) määrittelevät vapaaehtoistyön palkattomaksi, omasta tahdosta lähteväksi yleishyödylliseksi toiminnaksi, jonka taustaorganisoijana on useimmiten jokin organisaatio. Vapaaehtoistyön raja on kuitenkin melko häilyvä. Esimerkiksi isostoimintaa kutsutaan usein vapaaehtoistyöksi, vaikka isoset saavatkin siitä pientä palkkaa. Vapaaehtoistyöllä onkin monia eri nimikkeitä ja ilmenemismuotoja. Se voi olla yhtä hyvin pitkäjänteistä ystäväpalvelua tai vapaaehtoistyötä internetissä kuin kertaluontoista toimintaa. Vapaaehtoistyötä voi pitää myös yhtenä osallisuuden muotona, sillä siihen liittyy usein muun muassa kiinnittymistä esimerkiksi sitä koordinoivaan organisaatioon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Suomen evankelis-luterilaisissa seurakunnissa vapaaehtoistyötä tekee 95 000 henkeä (Rahkonen 2015, 5). Kirkon vapaaehtoistyön pohjana on ajatus kirkosta Kristuksen ruumiina, joka muodostuu jäsenistään, joista jokaisella on oma tehtävänsä. Sen arvoina ovat ensinnäkin kristillinen usko ja lähimmäisenrakkaus, mutta myös vastuullisuus ja laadukkuus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 4, 7–8). Juuri kristillinen lähimmäisenrakkaus erottaakin seurakuntien ja muiden hengellisten toimijoiden tekemän vapaaehtoistyön muusta, kuten Suomen Punaisen ristin, tekemästä vapaaehtoistyöstä. Kirkon vapaaehtoistoiminnan perustehtävänä on ihmisten kutsuminen osallisuuteen ja mahdollisuus ajan sekä osaamisen antamiseksi (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 5).

Erilaistuva kirkko -nelivuotisstrategian mukaan suomalaisista kolmannes tekee vapaaehtoistyötä (Kirkon tutkimuskeskus 2016, 38). Vuonna 2015 niistäkin, jotka eivät sitä tee, jopa kaksi kolmannesta ja vähintään liki puolet olisi pyydettyä halukas tekemään vapaaehtoistyötä vastaajan iästä riippuen (Rahkonen 2015, 11). Kansalaistoiminta eli yhteiseksi hyväksi tapahtuva vapaaehtoinen toiminta on myös laajentunut viime vuosina ja saanut uusia muotoja (Kirkon tutkimuskeskus 2016, 37).

4.2 Vapaaehtoistyöntekijöiden rekrytointi ja koordinointi

Vapaaehtoistyöntekijöitä rekrytoidessa on oltava selvillä, millaisia ihmisiä halutaan mukaan ja millaiseen toimintaan (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 83; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 15.) Tämän jälkeen pohditaan rekrytoinnin keinoja. Tehokkain tapa ihmisten mukaan saamiseksi on henkilökohtainen pyyntö (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 83; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 15). Viestinnän muita keinoja ovat muun muassa internet, sosiaalinen media, kirjeet, ilmoitustaulut, lehdet ja tiedotteet. Se on myös olennainen tekijä onnistuneen vapaaehtoistyön kaikkien osa-alueiden kannalta. Se voi olla niin työyhteisön sisäistä, kuten työntekijöiden ja vapaaehtoisten välillä tapahtuvaa, kuin ulospäin suuntautuvaa, jolloin sitä voidaan käyttää niin markkinointi- ja tiedotusvälineenä niin potentiaalisille vapaaehtoisille kuin yhteistyötahoille. Viestinnässä on hyvä ottaa huomioon kohderyhmä. Ulkopuolelle suuntautuvassa viestinnässä kannattaa käyttää monipuolisesti eri kanavia, mutta ne tulisi valita tarkoituksenmukaisesti. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 18–21.)

Vapaaehtoiset on koulutettava työhönsä ja heitä tulee tukea tehtävässään. Työn on myös oltava heidän mielestään palkitsevaa ja sen tulosten oltava näkyviä sekä vaikuttavia. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 98.) Vapaaehtoisia tulee myös kiittää ja palkita työstään säännöllisesti. Tämän voi toteuttaa monin tavoin, kuten pienin lahjoin ja kehumisin sekä vapaaehtoisten yhteisillä kiitos- ja koulutustilaisuuksilla. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 17–18). Näin annetaan vapaaehtoistyöntekijöille sekä valmiudet vapaaehtoistehtävän hoitamiseen että ylläpidetään heidän motivoituneisuuttaan. Vapaaehtoistyötä johdettaessa on muistettava, ettei vapaaehtoisia ei voi pakottaa vaan ainoastaan sitouttaa ja motivoida siihen (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 13). Jokainen on myös tervetullut siihen niine taitoineen, jotka hänellä on. On oltava myös tilaa luovuudelle sekä rohkaistava kokeilemaan erilaisia toimintatapoja, vaikka niissä ei välttämättä onnistuttaisikaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 15.)

Sammonlahden seurakunnassa eri työaloilla on omat vapaaehtoistyöntekijänsä ja alojen työntekijät järjestävät uusien vapaaehtoistyön rekrytoinnin, koulutuksen ja koordinoinnin itsenäisesti. Diakoniatyöllä on yhteistyötä Lappeenrannan kaupungin vapaaehtoistyön

keskuksen Kuutinkulman kanssa, jonka tapahtumiin työalan vapaaehtoistyöntekijät ovat tervetulleita.

4.3 Tämänhetkisiä sekä tulevaisuudennäkymiä kirkon vapaaehtoistyössä

Alaluvussa 3.1. käy ilmi, että eri asiakirjojen mukaan moni tekee tai olisi halukas tekemään vapaaehtoistyötä. Toisaalta sekä eri seurakuntien työntekijät kuin järjestötoimijat ovat puhuneet huolestuneesti siitä, kuinka heidän vapaaehtoistyöntekijänsä ikääntyvät ja vähenevät eikä uusia ole helppo saada. Sama ongelma koskee myös Sammonlahden kerhoemäntätoimintaa. Ongelmana lienee vapaaehtoistyöhön halukkaiden ihmisten löytäminen. Toisaalta vapaaehtoistyön suosioon sekä tämän myötä uusien vapaaehtoistyöntekijöiden saamiseen voi vaikuttaa myös kunkin vapaaehtoistyön luonne sekä meneillään oleva kulttuurinen muutos. Nykyään ollaan kiinnostuneempia projekti- ja kertaluontoisista tehtävistä eikä perinteiseen pitkäjänteiseen vapaaehtoistyöhön välttämättä halua sitoutua. Vapaaehtoistyöstä pyritään myös saamaan jotain itsellekin, kun perinteisesti luterilaisuudessa on painotettu toisen tarpeista lähtevää hyvän tekemistä (Kirkon tutkimuskeskus 2016, 38). Lisäksi kirkon jäsenet haluavat entistä harvemmin tulla mukaan valmiiksi suunniteltuun toimintaan (Kirkon tutkimuskeskus 2016, 38). Kirkko tunnistaa kyseisen ilmiön, sillä seurakuntalaisten ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun mainitaan kirkon vapaaehtoistyön (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 13) sekä Kohtaamisen kirkko -strategioissa (Kirkkohallitus 2014, 22) yhtenä seurakuntien toiminnan sekä vapaaehtoistyön kehittämisen keinona.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa painopiste on siirtymässä vapaaehtoistyöstä jäsenyyteen. Vapaaehtoistyön strategiassa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 4) vapaaehtoistyö nähdään tapana kristillisen uskon todeksi elämiseen erillisen toimintamuodon sijaan. Kohtaamisen kirkko -strategiassa taas ei puhuta juuri vapaaehtoistyöstä, vaan seurakuntalaisuudesta ja jokainen nähdään osallisena kirkon toimintaan samalla kun tekijöiden ja kohteiden välistä rajaa pyritään häivyttämään (Kirkkohallitus 2014). Ylipääntään vapaaehtoistyötä terminä on kritisoitu ja sen nähdään ylläpitävän seurakuntalaisten ja työntekijöiden välistä kuilua (Kirkkohallitus 2016, 42). Uusissa strategioissa osallisuus, osallistuminen sekä vapaaehtoistyö kietoutuvat entistä tiiviimmin toisiinsa. Tule-

vaisuudessa Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla tulee olemaan yhä enemmän tarvetta vapaaehtoistyöntekijöille työntekijöiden vähetessä. Toisaalta heitä pitää käyttää työvoimapulan paikkaajina (Kirkkohallitus 2014, 24).

Myös Lappeenrannan seurakuntayhtymän tasolla on käynnissä vapaaehtoistyön muutos. Siihen liittyen yhtymässä on tehty uusi vapaaehtoistyön strategia ja perustettu kehittämissiimi, jossa on jokaisesta yhtymän seurakunnasta yksi työntekijä- ja maallikkoedustaja. Yhtymässä on myös otettu käyttöön Vapaaehtoistyö.fi-palvelu, jonka käyttöönotto on kuitenkin toistaiseksi edennyt hitaasti.

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KOHDERYHMÄ

5.1 Lappeenrannan seurakuntayhtymä ja Sammonlahden seurakunta

Lappeenrannan seurakuntayhtymä koostuu viidestä seurakunnasta. Sammonlahden seurakunta on vuonna 1988 Lappeen seurakunnasta erotettu ja seurakunnista uusin (Lappeenrannan seurakunnat. Seurakunnat. Lappeen seurakunta. Tietoa seurakunnasta). Maantieteellisesti seurakunta sijoittuu kaupungin länsiosaan ja sen keskus on yhdistetty kirkko ja seurakuntatalo Sammontorin vieressä. Seurakunnan alueeseen kuuluu myös muitakin kaupunginosia, kuten Kourula sekä Skinnarila. Seurakunnalla on 20 työntekijää, joista kaksi on diakoniatyöntekijöitä.

Sammonlahden seurakunnassa on ollut vuoden 2017 joulukuussa ollut 8890 jäsentä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkon tilastot. Jäsentilastot/Medlemsstatistik. 2017. Seurakuntien jäsentilasto 2017, Aluevertailu). Erona koko kirkon ikärakenteeseen on nuorten aikuisten osuus seurakunnassa huomattavan suuri. 20–29-vuotiaita on seurakunnassa 2090 ja he ovat selkeästi sen suurin ikäryhmä. Seuraavaksi suurin ovat 60–69-vuotiaat, joita on 1280. Kaiken kaikkiaan yli 60-vuotiaita, eli opinnäytetyöni keskeisintä kohderyhmää, on Sammonlahden seurakunnan jäsenistöstä ollut joulukuussa 2640 eli hieman yli kolmannes. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkon tilastot. Jäsentilastot/Medlemsstatistik. 2017. Seurakuntien jäsentilasto 2017.)

5.2 Eläkeläiset ryhmänä

Opinnäytetyön kohderyhmä ovat eläkeläiset, joten tässä kappaleessa pohditaan hieman kyseistä käsitettä sekä sitä, millaisia eläkeläiset ovat ryhmänä. Tilastokeskuksen mukaan heitä voivat olla Kelan tai Eläketurvakeskuksen tiedossa olevat eläkkeensaajat, jotka eivät ole ansiotyössä, yli 74-vuotiaat sekä eläketulon perusteella eläkeläisiksi määritellyt (Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. E. Eläkeläinen. Määritelmä 1). Eläkeläinen voi myös olla sellainen ei-työssäkäyvä, joka on iän tai työvuosien vuoksi eläkkeellä (Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. E. Eläkeläinen. Määritelmä 2).

Eläkeläiseksi mielletään yleensä 65 vuotta täyttänyt, mutta hän voi olla myös esimerkiksi 20-vuotias sairaseläkkeellä oleva. Eräs opinnäytetyöhön liittyvä alakäsite onkin nuori eläkeläinen, sillä kerhotoimintaan pyrittiin saamaan mukana nuorempaa eläkeläispolvea sekä myös niitä, jotka ovat jonkin muun syyn kuin iän takia eläköityneitä. Nuori eläkeläinen ei ole virallinen käsite eikä sille löydy myöskään selkeää määritelmää. Internetin keskustelupalstoilla sillä saatetaan tarkoittaa nuorta, noin 20–30-vuotiasta esimerkiksi sairaseläkkeelle joutunutta, tai vaihtoehtoisesti eläkeiän ylittänyttä, mutta nuorekasta eläkeläistä. Tässä opinnäytetyössä käsitteellä nuori eläkeläinen tarkoitetaan alle 75-vuotiasta eläkeläistä, kuitenkin eläkeiän ylittänyttä, sillä Solina-kerhossa on syksyllä ollut vain heitä.

Suomen eläkeläiset ovat yhä terveempiä, toimintakykyisempiä ja heidän keskimääräinen elinikänsä on entistä korkeampi (Nurmi ym. 2014, 234). Kuitenkin vaikka suomalaisten eläkeläisten toimintakyky on parantunut, sen eri osa-alueet heikkenevät iän myötä. Ikääntyneillä voi olla esimerkiksi haasteita liikkumisen kanssa, heikentynyt näkö- ja kuuloaisti sekä erilaisia sairauksia, mikä on huomioitava heidän kanssaan toimiessa. Solina-kerhossa kyseiset erityispiirteet huomioitiin syksyllä 2017 esimerkiksi tuomalla lounas tarvittaessa heikkokuntoisemmille sekä auttamalla kerhotilaan siirtymisessä. Kerhotila oli avara eikä siellä ollut esineitä, kuten mattoja, joihin voi kompastua. Puhuesssa huomioitiin äänen voimakkuus ja puheen selkeys. Mahdolliset sairaudet sekä erityisruokavalio kerättiin jokaisen henkilökohtaiseen kerhokorttiin samoin kuin lähiomaisen yhteystiedot.

Terveyttä ja toimintakykyä voidaan myös ylläpitää. Ikääntyvien terveyttä ja myönteistä asennoitumista tukee toimintakyvyn säilyminen ja mahdollisuus päättää itseään koskevista asioista (Nurmi ym. 2014, 325). Myös sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus ovat heidän elämänlaatunsa kannalta tärkeitä (Nurmi ym. 2014, 299). Kerhotoiminta on yksi keino edellä mainittujen asioiden tukemiseen. Liikasen ja Kaislan (2007) mukaan ryhmät toimivat erinomaisesti ennaltaehkäisevänä sosiaalityönä (Brand, Holmi & Kuikka 2013, 7). Niihin kuuluminen vähentää ikääntyneiden yksinäisyyttä, antaa elämyksiä ja vaikuttaa koettuun turvallisuuteen (Brand, Holmi & Kuikka 2013, 7). Solina-kerho antaa esimerkiksi mahdollisuuden tavata toisia ja siellä pyritään järjestämään mielekäästä tekemistä, josta on sekä iloa, mutta joka voi myös tukea toimintakykyä sekä uuden oppimista. Kerhossa oli syksyllä esimerkiksi jumppaa. Liikasen ja Kaislan (2007) mukaan toiminnan on

lähdeikäntyneiden tarpeista ja siinä on tärkeä, että jokaiselle löytyy mielekästä tekemistä. (Brand, Holmi & Kuikka 2013, 7.)

Edellä on esitelty joitain ikääntyneitä yhdistäviä piirteitä. He eivät kuitenkaan muodosta yhtenäistä ryhmää, vaan muun muassa terveydentila sekä elämäkokemukset ovat muo-
vanneet heistä erilaisia (Nurmi ym. 2014, 235). Tämä on hyvä muistaa heidän kanssaan
toimiessa.

5.3 Solina-kerho – tuore eläkeläisten kerho

Solina-kerho on niin eläkeiän ylittäneille kuin ennen sitä eläköityneille tarkoitettu kerho, joka käynnistyi syksyllä 2017 Sammonlahden seurakunnassa. Yhdessä kerholaisten kanssa Solinaksi nimetty kerho kokoontui syksyn aikana neljä kertaa eli joka toinen keskiviikko Sammonlahden kirkolla kello 12-14. Kerho alkoi jokaisella kerralla yhteisellä keittolounaalla, minkä jälkeen siirryttiin nuorten kirkkosaliin, jossa oli alkuhartausta, muutama virsi uudesta lisävihkosta tai virsikirjasta sekä vaihtelevaa toimintaa. Kirkkosali järjestettiin ennen kerhoa niin, että salissa oli kolme 4-6 hengen pöytäryhmää ja lisäksi sohvia. Pöytiin laitettiin liinat sekä muutama koriste-esine kotoisuutta tuomaan. Ruokasaliin varattiin osallistujia varten muutama pöytä, joihin laitettiin valkoiset liinat ja pöytäkoristeet. Kerhokerroilla kerättiin vapaaehtoinen 5 euron suuruinen kerhoraha, jolla pyrittiin kattamaan kerhosta koituvia kuluja.

Osallistujia kerhossa oli syksyllä 2017 kaikkiaan ollut hieman yli kymmenestä yli kah-
teenkymmeneen, joista eläkeläisiä oli vähimmillään 9 ja enimmillään 17. Eläkeläiset oli-
vat arviolta pääosin 70–85-vuotiaita ja varsin aktiivisia ja hyväkuntoisia, mutta mukana
oli muutama iäkkäämpikin. Sammonlahden asukasrakenne näkyi jonkin verran myös ker-
hoon osallistujissa, sillä osa heistä oli venäläistäustaisia. Kerhossa toimii myös kaksi ker-
hoemäntää, jotka auttoivat syksyllä 2017 muun muassa tilojen valmistelussa ja ruokai-
lussa sekä seurustelivat eläkeläisten kanssa. He olivat toimineet kerhoemäntinä vuosia
myös toisessa Solina-kerhoa edeltäneistä kerhoista ja siirtyneet sitä kautta siirtyneet ny-
kyiseen kerhoon.

6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TOTEUTUS

6.1 Learning café

6.1.1 Learning café menetelmänä ja toteutuksen suunnittelu

Learning café eli oppimiskahvila on ideoinnin ja oppimisen keino. Se on menetelmä, jota voidaan käyttää niin keskusteluun kuin tiedon luomiseen ja siirtämiseen ja soveltuu käytettäväksi 12 hengen tai suurempien ryhmien kanssa. Tärkeää menetelmässä on keskustelu ja toisaalta omien ajatusten esiin tuominen, mutta toisaalta pyrkimys yhteisymmärrykseen. Learning caféssa keskitytään muutamien teemojen tai kysymysten ratkaisuun. Työskentely toteutetaan esimerkiksi 4-6 hengen pienryhmissä, joista valitaan kuhunkin ryhmään kirjuri tai puheenjohtaja. Työskennellessä edetään aivoriihityöskentelyn tavoin esittämällä vapaasti ja kirjaamalla ylös ajatuksia kuhunkin teemaan liittyen. Aikaa työskentelylle varataan 20-30 minuuttia, minkä jälkeen ryhmät vaihtavat pöytää lukuun ottamatta kirjuria tai puheenjohtajaa, joka jää pöytään ja selostaa seuraavalle ryhmälle edellisen pohdinnan. Seuraava ryhmä pohtii aiemman tuotoksia ja mahdollisesti jatkojalostaa niitä eteenpäin syventävillä kysymyksillä tai tarkastelee teemaa toisesta näkökulmasta. Työskentelyn lopuksi pöytäryhmien puheenjohtajat esittelevät tulokset yhteisesti. (Inno-kyllä. Learning café eli oppimiskahvila. Toimintamalli.)

Valitsin learning café'n ensimmäiseksi menetelmäksi siksi, että ensimmäisellä kerho-kerralla oli tarkoitus selvittää osallistujien toiveita kerhon liittyen, jotta sinne saataisiin heistä lähtevää toimintaa. Koin menetelmän soveltuvan siihen tarkoitukseen hyvin, sillä se on luonteeltaan hyvin osallistava ja nopeasti paljon ideoita tuottava sekä virikkeellisempi kuin esimerkiksi pelkkä haastattelu tai kysely. Learning café'n suunnittelu alkoi pöytäryhmien ja määrän pohtimisesta. Arvelin kolmen pöytäryhmän ja kysymysluokan olevan sopiva määrä. Tämän jälkeen pohdimme yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa asioita, joita sen avulla halusimme saada menetelmän avulla kerholaisilta selville. Keskeisin niistä oli heidän toiveensa kerhon sisällön suhteen, minkä lisäksi halusimme päättää yhdessä osallistujien kanssa kerholle nimen. Mielestämme oli myös mielenkiintoista selvittää, millainen olisi osallistujien mielestä hyvä kerhoilmapiiri.

Yhteisen pohdinnan jälkeen jatkoin itsenäisesti kysymyskokonaisuuden rakentamista. Jokaisessa kolmesta pääluokasta olisi kolme kysymystä. Ensimmäisessä pääluokassa käsiteltäisiin hyvän kerhon piirteitä, toisessa taas huonon ja kolmannessa sitä, miten uutta kerhoa voitaisiin mainostaa. Ryhmä 1 vastaisi ensimmäisen kierroksen aikana 1. kysymykseen pääluokasta 1, toisen kierroksen aikana 2. kysymykseen pääluokasta 2. sekä kolmannen kierroksen aikana 3. kysymykseen pääluokasta 3. Kysymykset sekä niitä pohdivat ryhmät ovat taulukossa 1. Koottuani kysymyspaketin esittelin sen vielä diakonia-työntekijöille ja teimme siihen tarvittavat muokkaukset.

TAULUKKO 1. Learning café -kysymyspaketti

Pääluokat	1. Kuvitelkaa olevanne kerhossa, jossa kaikki toimii. Teidän on siellä hyvä olla ja tulette sinne mielellänne.	2. Kuvitelkaa olevanne kerhossa, jossa mikään ei toimi. Siellä ei ole hyvä olla, ettekä tule sinne mielellänne, jos ollenkaan.	3. Kuvitelkaa, että kerhoa tulisi saada mainostettua mahdollisimman hyvin.
Kierros 1	Millainen ilmapiiri kerhossa on? (Ryhmä 1)	Millainen ilmapiiri kerhossa on? (Ryhmä 2)	Mikä olisi hyvä nimi kerholle? (Ryhmä 3)
Kierros 2	Mitä kerhon ohjelma sisältää? (Ryhmä 3)	Mikä kerhon sisällössä on sellaista, josta ette pidä? (Ryhmä 1)	Millä keinoin kerhosta voitaisiin ilmoittaa? Pohdittakaa myös, mitä kautta itse olette saaneet tästä kerhosta tiedon. (Ryhmä 2)
Kierros 3	Millaisia (esim. vierailijoita, jos edellinen ryhmä on maininnut heidät) toivotte? (Ryhmä 2)	Millaisia esteitä kerhoon tulemiselle on? (Ryhmä 3)	Mitkä edellä mainituista keinoista tavoittavat mielestänne ihmisiä parhaiten? (Ryhmä 1)

6.1.2 Aineistonkeruu ja analysointi

Learning café toteutettiin ensimmäisellä kerhokerralla 11.10.2017. Kerhon alussa oli tutustumista ja muuta ohjelmaa ja viimeiset 40 minuuttia käytettiin menetelmän toteuttamiseen. Osallistujia oli 18, joista puolet oli eläkeläisiä ja muut diakoniatyöntekijöitä, kerhoemäntiä, opiskelijoita ja TET-harjoittelijoita, jotka tosin lähtivät toisen kierroksen alkaessa seuraavaan tutustumiskohteeseensa. Kaikki edellä mainitut minua lukuun ottamatta osallistuivat menetelmän toteutukseen yhdessä tekemisen tunteen aikaansaamiseksi ja mahdollisten eri osapuolten välisten valta-asetelmien ehkäisemiseksi.

Aluksi pyysin osallistujia siirtymään kolmeen, suunnilleen yhtä suureen pöytäryhmään ja valitsemaan keskuudestaan kirjurit. Diakoniatyöntekijöitä ja kerhoemäntiä olin jo etukäteen ohjeistanut menemään hieman eri pöytiin, jotta ei muodostuisi työntekijöiden ja eläkeläisten pöytiä ja samalla valta-asetelmia. Samalla olin pyytänyt heitä toimimaan tarvittaessa keskustelun käynnistäjinä ja muuna apuna. Ryhmien muodostamisen jälkeen esitelin itseni, kerroin että menetelmällä kerättäisiin aineistoa sekä opinnäytetyöhöni että kerhon kehittämiseen ja selostin pääpiirteissään, miten työskentely tulisi etenemään. Tämän jälkeen jaoin kirjoitusaluslustoina toimivat A2-kartongit ja kynät joka ryhmään ja selostin lyhyesti vielä tarkemmin, mitä kyseisen ryhmän tulisi pohtia. Pohdittavat kysymykset olivat myös A3-papereissa. Tämän jälkeen ryhmät saivat työskennellä ennalta mainitsemani ajan verran. Ilmoitin, kun kierroksen loppumiseen oli jäljellä kaksi minuuttia, jotta ryhmät osaisivat valmistua siihen. Tämän jälkeen siirryttiin seuraavaan kysymykseen taukukossa 1 mainitussa järjestyksessä. Esiintyessä kiinnitin erityisesti huomiota ääneni selkeyteen ja kuuluvuuteen ja varmistin osallistujilta, että he kuulivat ja ymmärsivät mitä sanoin.

Menetelmää toteuttaessani seurasin pääosin Innokylän ohjeistusta, mutta jouduin tekemään muutamia poikkeuksia. Ensinnäkin työskentelyaika oli 10 minuuttia kysymystä kohden ajan vähyydestä johtuen. Osallistujien iästä sekä levottomuuden välttämiseksi paperit ja kirjurit siirtyivät pöydästä toiseen osallistujien siirtymisen sijaan. Välillä myös jouduin pyytämään muutamaa osallistujaa siirtymään toiseen pöytäryhmään TET-harjoittelijoiden poistumisen aiheuttaman vajeen vuoksi. Toimin myös eräässä vaiheessa hetken kirjurina yhdessä ryhmistä, jonka kirjuri lähti saattamaan erästä ikääntynyttä alas ja kes-

kustelu ryhmässä näytti hajoavan. Tarkoitukseni oli myös Innokylän ohjeistuksen mukaisesti esitellä menetelmän tulokset työskentelyn lopuksi, mutta aikaa siihen ei jäänyt, joten esittelin ne lyhyesti vasta seuraavalla kerralla.

Menetelmän käytännön toteutus sujui yllättävän hyvin. Koska kyseessä oli ensimmäinen kerhokerta, odotin jännityksellä esimerkiksi sitä, miten paljon tai vähän eläkeläisiä tulisi paikalle tai syntyisikö ryhmissä keskustelua. Varasuunnitelmaksi olin pohtinut kysymysten vähentämistä, jos tulijoita ei olisi riittävästi, sekä herätteleviä kysymyksiä, jos keskustelua olisi ollut vähän. Tila oli kuitenkin koko ajan täynnä iloista puheensorinaa eikä kukaan jäänyt syrjään. Tunnelma muuttui myös rennoksi, kun työskentely päästiin aloittamaan, ja kaikki vaikuttivat viihtyvän. Se, että kaikki pääsivät osallistumaan, on tärkeää myös menetelmän toteutuksen eettisyyttä pohtien. Osallistuminen learning caféen oli vapaaehtoista, mikä on yksi eettinen näkökulma, mutta toisaalta olisi ollut epäeettistä, mikäli osa olisi jäänyt keskustelun ulkopuolelle tahtomattaan.

Learning café tuotti varsin runsaasti erilaisia ideoita. Lähdin analysoimaan tuloksia ensinnäkin järjestämällä osan niistä oikeiden kysymysten alle, sillä jotkut niistä liittyivät mielestäni eri kysymyksiin kuin mihin ne oli alun perin sijoitettu. Kysymykset pääluokkineen muodostivat jo varsin hyvän rungon analysoinnille, sillä vastaukset olivat jo valmiissa ryhmissä, joten jouduin pohtimaan, miten varsinainen analyysi olisi järkevintä tehdä. Päätin tehdä analysoinnin luokittelemalla vastaukset Vallin (2015, 106) kuvaamalla tavalla. Hän suosittelee tekemään ensin useita luokkia ja tämän jälkeen yhdistämään niitä (2015, 106). Learning caféen tuloksista ryhmittelin tarkemmin samankaltaiset ideat ja muodostin kyseisistä ryhmistä alaluokkia. Tämän jälkeen yhdistin alaluokat niin, että lopullisessa taulukossa minulla oli neljä pääluokkaa, joissa oli alaluokkia yksi tai kaksi sekä muutamia esimerkkejä kustakin alaluokasta.

6.1.3 Learning caféen tulokset sekä niiden hyödyntäminen

Ensinnäkin kerhoon kaivattiin niin ilmapiiriin kuin sisältöön liittyviä elementtejä. Ensin mainittuun kuuluvat toisiin ihmisiin suhtautumiseen sekä tunnelmaan liittyvät asiat. Sisältöön kaivattiin niin ajankohtaisia, ikääntyviä sekä terveyttä koskettavia teemoja kuin myös luovuuteen sekä tietotekniikkaan liittyvää sisältöä. Lisäksi siihen kuuluu muutamia

edellä mainittujen kategorioiden ulkopuolisia ideoita, kuten kerhon yhteinen retki. Kerhoon taas ei haluttu tai siinä olemisen ikäväksi nähtiin tekevän ilmapiiriin, sisältöön sekä osallistujaan itseensä liittyvien tekijöiden. Niitä ovat esimerkiksi epäkunnioittava käytös ja aikataulun pettäminen sekä kuulemisen ongelmat. Jälkimmäinen voi toisaalta tarkoittaa osallistujan heikosta kuulosta johtuvia kuulemisen ongelmia, mutta toisaalta myös puhujan puheen selkeyttä. Erääksi syyksi mainittiin myös kuoleman kunnioittamattomuus, mutta epäselväksi jää, mitä tällä tarkoitettiin. Kerhoon tulemisen esteiksi koettiin erilaiset kulkemiseen, osallistujaan itseensä sekä kerhoon liittyvät asiat, kuten terveys ja kyydin puute sekä ihmissuhdeongelmat. Myös epätarkat tai puuttuvat ilmoitukset kerhosta nähtiin mahdollisiksi esteiksi.

Kerhon mainostamiseen sisältyvät erilaiset mainostuskeinot jaoin mainostuskeinoihin sekä kerhon nimeen, joka toimii samalla yhtenä mainonnan välineenä. Mainostuskeinoina voisivat toimia julkiset tilat, lehti, henkilökohtainen kutsu sekä muutamat muut keinot. Teemaan liittyen pyysin osallistujia pohtimaan myös sitä, miten he itse olivat saaneet kerhosta tiedon. Tuloksista ei kuitenkaan valitettavasti käy selville, milloin kyse on siitä, mistä osallistujat ovat saaneet kerhosta tiedon ja milloin heidän ehdottamastaan mainostuskeinosta. Parhaiten edellä mainituista keinoista nähtiin toimivan puskaradion sekä lehden ja talojen ilmoitustaulujen. Nimiehdotuksia kerholle tuli poikkeuksellisesti sekä itse menetelmän toteutuksen aikana että jälkikäteen. Päätimme työntekijöiden kanssa, että niitä saisi antaa vielä myöhemminkin, sillä äänestys nimestä tapahtuisi vasta toisella kerhokerralla. Äänestys tapahtui viittaamalla ja sen voittajaksi valikoitui Solina.

Tein learning cafén tuloksista koosteen, jonka lähetin diakoniatyöntekijöille sekä jota kävimme heidän kanssaan läpi. Menetelmätoteutuksen aikana tuotetut kartongit tuloksineen jäivät myös heille. Hyödynsimme saatuja ideoita jo syksyllä 2017. Kerhossa on esimerkiksi laulettu virsiä, ollut kännykän käyttöön liittyvää opetusta sekä hauskuutta muun muassa tonttutuolijumpan avulla.

6.2 Kyselylomake

6.2.1 Kyselylomake menetelmänä ja lomakkeen laatiminen

Vallin mukaan kysymyslomake on yksi tutkimuksen teon perinteisimmistä tavoista ja paperinen on sen perinteisin muoto. Kyselyn toteuttamistapoja on monia: sen voi tehdä sekä pienelle että suurelle ryhmälle, se voidaan toteuttaa tutkijan ollessa paikalla tai ilman häntä ja vastaajat voivat olla joko samassa tai eri tiloissa vastaamassa siihen. Kyselyn voi toteuttaa myös sähköpostin tai postin kautta. (Valli 2015, 84, 88–89.)

Kyselylomakkeen ihannerakenne on seuraavanlainen: ensimmäisinä ovat taustakysymykset, joilla voidaan kartoittaa esimerkiksi ikää ja sukupuolta, seuraavaksi ovat helpot kysymyksiä ja tämän jälkeen arkaluontoiset. Lopuksi on vielä helppoja jäähdyttelykysymyksiä. (Valli 2015, 85–86.) Kyselyä tehtäessä on kiinnitettävä huomiota muun muassa kysymysten muotoon, kuten sanavalintoihin, sekä kyselyn pituuteen, kyselyn aiheisiin, mielekkyyteen ja ymmärrettävyyteen. Ne vaikuttavat kyselyn tuloksiin muun muassa siten, miten vastaajat ymmärtävät kysymykset ja kuinka hyvin he jaksavat keskittyä viimeisiinkin niistä. Kysymykset eivät myöskään saa olla johdattelevia. (Valli 2015, 85–87). Eläkeläisten, varsinkin osan ollessa iäkkäitä, kanssa on mielestäni erityisesti kiinnitettävä huomiota esimerkiksi lomakkeen rakenteeseen ja selkeyteen, jotta se on helposti ymmärrettävissä ja luettavissa oleva. On myös otettava huomioon, että heillä voi mennä hieman enemmän aikaa kyselyn täyttöön kuin työikäisillä.

Valitsin paperisen kyselylomakkeen toiseksi menetelmäksi, sillä sekä minä että diakoniatyöntekijät halusimme saada sekä tietoa kerhon toteutuksen onnistumisesta että kehittämisideoita tulevaisuutta varten. Tiedonkeruu olisi voitu toteuttaa myös haastatteluna, mutta se olisi vaatinut huomattavasti enemmän resursseja kuin kyselylomake, minkä lisäksi jälkimmäinen oli mahdollista toteuttaa yhden kerhokerran aikana.

Kyselyn kohderyhmäksi valikoituivat kerhoemännät, työntekijät sekä kaikki eläkeläiset, jotka ovat käyneet Solina-kerhossa edes kerran sekä palauttaneet kerhokortin. Se päätettiin toteuttaa viimeisellä kerhokerralla sekä postitse heille, jotka eivät tuolloin olisi pai-

kalla mahdollisimman kattavan vastausprosentin sekä tasa-arvoisen vastausmahdollisuuden vuoksi. Kyselyn kohteena olevien määrän vuoksi päätelin, ettei analysointi ei muodostu liian työlääksi, vaikka se annettaisiinkin kaikille täytettäväksi.

Kuten learning cafénkin kysymyksiä pohdittaessa myös kyselyn kohdalla keskustelimme ensin yhdessä diakoniatyöntekijöiden asioita, joita sillä haluttaisiin selvittää, minkä jälkeen aloin pohtimaan sen rakennetta tarkemmin. Päätin kolme erilaista lomaketta; yhden eläkeläisille, yhden kerhoemännille sekä yhden työntekijöille. Perusteena tälle oli, että halusin kysyä näiltä ryhmiltä hieman eri asioita. Esimerkiksi eläkeläisiltä halusimme saada työntekijöiden kanssa tietoa kerhon onnistumisesta, mutta lisäksi halusin selvittää miltä muun muassa kerhoemännistä kerhossa toimiminen on tuntunut sekä miten työntekijöiden mielestä prosessissa kokonaisuudessaan oli onnistuttu.

Käytin lomakkeissa kysymysluokista valmiita vastausvaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä. Ensin mainituissa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi, kun taas jälkimmäisissä vastaaja voi vastata vapaasti kysymykseen (Valli 2015, 105–106). Valmiissa vastausvaihtoehtoisissa hyvää on se, että niiden antamat tulokset on helppo ja nopea analysoida, toisin kuin avointen kysymysten, joiden analysointi on Vallin (2015, 106) mukaan työlästä. Toisaalta avoimilla kysymyksillä vastaajan mielipide saadaan perusteellisesti selville ja vastauksissa voi nousta esiin hyviä ideoita. Niihin jätetään kuitenkin helposti vastaamatta ja vastaukset saattavat olla yleispäteviä, epätarkkoja tai eivät edes vastaa kysymykseen. (Valli 2015, 106.)

Eläkeläisille osoitetussa lomakkeessa kysyin ensin vastaajan ikäluokkaa vastausvaihtoehtojen ollessa alle 70 vuotta sekä 70 vuotta tai yli. Kysymyksen avulla oli tarkoitus selvittää konkreettisesti, oliko kerhoon saatu nuorempia eläkeläisiä ilman, että vastaajia voisi kuitenkaan kyseisen tiedon perusteella tunnistaa. Seuraavaksi seurasi pari monivalintakysymystä siitä, mistä vastaaja oli saanut kerhosta tiedon ja mistä hän haluaisi sen saada tietääksemme, mitkä keinot ovat tavoittaneet ja tavoittaisivat parhaiten eläkeläisiä. Niiden jälkeen sijoitin kysymykset, jotka liittyivät tarkemmin itse kerhoon. Ensinnäkin kysyin monivalintakysymyksillä, mitä vastaaja oli pitänyt kerhosta ja tämän jälkeen avoimilla kysymyksillä mikä on ollut tämän mielestä parasta kerhossa, mihin hän ei ole ollut tyytyväinen sekä miten kerhoa voitaisiin kehittää. Loppuun laitoin vielä kysymyksen siitä, mitä muuta vastaaja haluaisi kertoa kerhoon liittyen. (LIITE 1)

Myös kerhoemännille suunnatussa lomakkeessa kysyin, mitä he ovat pitäneet kerhosta ja miten sitä voitaisiin kehittää. Lisäksi pyysin heitä kertomaan, mikä siinä oli muuttunut aiempiin kerhoihin verrattuna voidakseni verrata muutosta. Kartoitin monivalintakysymyksellä, miltä kerhoemäntänä toimiminen heistä on tuntunut, sekä avoimilla kysymyksillä sitä, miten kyseistä toimintaa voitaisiin kehittää sekä miten kerhoon voitaisiin saada uusia kerhoemäntiä. Eläkeläisille suunnatusta lomakkeesta poiketen kysyin alussa heidän nimiään. Kerhoemäntiä on niin vähän, että heidän anonymiteettinsä turvaaminen olisi ollut vaikeaa ja jopa mahdotonta ainakin työntekijöiltä. Nimiä ei tullut menetelmän toteutuksen tai opinnäytetyöraportin muihin vaiheisiin eivätkä työntekijät tiedä, kuka heistä on vastannut mihin kysymykseen. Halusin niitä pyytämällä kuitenkin korostaa kerhoemännille, etten voisi taata heidän kohdallaan anonymiyyttä täysin varmasti. (LIITE 2)

Samoin kysyin diakoniatyöntekijöiltä sitä, mitä mieltä he ovat olleet kerhosta ja mikä siinä on muuttunut heistä aiempiin kerhoihin verrattuna. Pyysin myös heidän nimiään samalla perusteella kuin kerhoemänniltäkin. Lisäksi kartoitin monivalintakysymyksillä, miten hyvin yhdessä prosessille laaditut tavoitteet olivat heidän mielestään toteutuneet ja miten ne voitaisiin saada toteutumaan paremmin. Kysyin myös, miten eri yhteistyö eri osapuolien välillä on heidän mielestään toiminut ja miten sitä voitaisiin kehittää. (LIITE 3)

Lopuksi laadin kyselyn alkuun saatekirjeen, joka on joitain muutoksia lukuun ottamatta sama niin eläkeläisille, kerhoemännille kuin työntekijöille. Kuulan (2006, 102–103) mukaan tutkittavia tulee tiedottaa seuraavista asioista: kuka tutkimuksen teosta on vastuussa ja hänen yhteystietonsa, tutkimuksen tavoite, siihen osallistumisen vapaaehtoisuus, tietojen suojaaminen, aineistonkeruun toteutustapa, sen avulla saatujen tietojen käyttötarkoitus sekä tietojen käyttäjät ja käyttöaika. Saatekirjeessä käy ilmi edellä mainitut asiat, minkä lisäksi nimesin eläkeläisille suunnattuun versioon paikan, johon postitse lähetetyt kyselylomakkeet voi palauttaa. Postitse lähetettyjen lomakkeiden otsikko erosi hieman paikan päällä annetuista lomakkeista; ”Kyselylomake eläkeläisille” on ”Kyselylomake Solina-kerholaisille”, jotta postitse kyselyn saavat tietäisivät sen liittyvän kerhoon ja koska kyseistä muutosta en ollut huomannut tehdä aiempiin lomakkeisiin.

Kyselylomakkeita laatiessani kiinnitin erityistä huomiota kohderyhmään, eli eläkeläisiin. Outi Salo on tehnyt Viestintää kaikille – Saavutettavan viestinnän opas kulttuuritoimijoille, jossa hän puhuu viestinnän saavutettavuudesta (2013). Jotta teksti olisi saavuttava, sitä tehtäessä on huomioitava muun muassa fontti, sen koko ja väri, tarpeeksi väljät rivivälit sekä paperin väri. Lihavointia ja kursivointia tulisi käyttää harkitusti sekä pienaakkosia mieluummin kuin suuraakkosia. (Salo 2013, 3–4.) Kyselyssä huomioin nämä seikat käyttämällä selkeää fonttia, Constantiaa, fonttikoolla 14 ja isoilla riviväleillä. Käytin jonkin verran lihavointia ja hieman myös kursivointia otsikoissa, jotta kysymykset olisi helpompi erottaa vastauksista, eritoten valmiista vastausvaihtoehdoista. Käytin samaa ulkoasua sekä eläkeläisten, kerhoemäntien että diakoniatyöntekijöiden lomakkeissa yhtenäisyyden vuoksi. Tein kyselystä myöskin verrattain lyhyen, kolmen sivun mittaisen eläkeläisille ja kerhoemännille sekä viiden sivun työntekijöille saatekirjeineen, jotta vastaajat ehtisivät ja jaksaisivat vastata kaikkiin kysymyksiin sekä että kerhokerralla jäisi aikaa myös muulle ohjelmalle.

6.2.2 Aineistonkeruu ja analysointi

Kysely toteutettiin viimeisellä kerhokerralla 22.11.2017 sekä postitse jälkikäteen niille, jotka eivät olleet paikalla tuolloin. Tuollakin kertaa kerhossa oli ensin muuta ohjelmaa ja viimeisenä kysely. Ensin kerroin osallistujille saatekirjeessäkin mainitsemistani asioista eli siitä, kuka olen, mistä kyselyssä on kyse ja että siihen osallistuminen on nimetöntä sekä vapaaehtoista. Työntekijöille sekä kerhoemännille olin kertonut jo etukäteen, että heiltä pyydettäisiin kyselyssä nimiä sekä selittänyt syyn sille. Minun ei tarvinnut pyytää kyselylupaa kyselyyn osallistujilta, sillä sitä tarvitaan Kuulan (2006, 91, 119) mukaan silloin, kun on kyse alaikäisistä, tuloksista koottaisiin henkilötietorekisteri tai sillä kerätäisiin arkaluonteisia tietoja, kuten rotua, vakaumusta tai terveydentilaa koskevia. Mikään näistä ehdoista ei täyttynyt.

Varsinainen kyselyn täyttäminen eteni melko strukturoidusti. Koska osa eläkeläisistä oli maahanmuuttajia eikä osannut kunnolla lukea suomea sekä muutamalla oli heikko näkö tai lukutaito, minua oli pyydetty lukemaan kysymykset kohta kohdalta ääneen. Tämän ajateltiin myöskin rytmittävän vastaamistilannetta. Kerhoemännät ja työntekijät auttoivat

tarvittaessa lomakkeen täytössä. Kerhon jälkeen varmistimme työntekijöiden kanssa kerhokorteista, ketkä olivat olleet sillä kertaa paikalla ja osallistuneet kyselyyn, minkä jälkeen lähetimme lomakkeet sekä työntekijöiden pienen tervehdyskirjeen postitse poissa-olleille eläkeläisille. Vastauksia tuli joulukuun puoleenväliin saakka ja hain ne diakonia-työntekijöiden toimistolta.

Aloitin tulosten analysoinnin kirjaamalla ne ensin tietokoneelle. Vastaustulokset eivät sisältäneet arkaluontoisia tietoja, kuten nimeä, tarkkaa ikää tai muutakaan, mistä voisi suoraan tunnistaa vastaajan, kerhoemäntien sekä työntekijöiden nimiä lukuun ottamatta. Poistin ne vastauksista. Toisaalta vastaajaryhmät olivat melko pieniä, sillä kussakin oli 2-14 henkeä, joten esimerkiksi joku työntekijöistä tai eläkeläisistä voisi tunnistaa yksittäisen vastaajan lomakkeeseen kirjattujen vastausten perusteella. Työntekijät sekä kerhoemännät olivat tietoisia siitä, että heidän nimettömyyttä ei välttämättä voitaisi taata, mutta eläkeläisille oli painotettu kyselyn nimettömyyttä. Niinpä oli tärkeää, etteivät ne päätyisi muiden käsiin ja analysoidessa jäisi vain sellaisia tietoja, joiden perusteella yksittäisiä vastaajia ei voida tunnistaa.

Kirjattuani vastaustulokset aloitin varsinaisen analysoinnin, jonka tein kahdella tavalla. Monivalintakysymyksistä tein kaaviot, joista näkyy vastausten määrä kutakin vastausvaihtoehtoa kohden. Avoimien kysymysten vastauksia lähdin analysoimaan samoin kuin learning caféssa eli luokittelemalla. Analysoiduista vastaustuloksista koostin taulukot, joissa ensimmäisessä sarakkeessa on lomakkeessa esitetty kysymys, toisessa kysymykseen annettujen vastausten määrä suhteessa vastaajien määrään sekä kolmannessa saadut vastaukset.

Monivalintakysymysten analysointi oli yksinkertaista ja nopeaa. Avointen kysymysten kohdalla se osoittautui kuitenkin haastavaksi, sillä niistä saatu aineisto ei ollut kovin kylläntynyttä. Esimerkiksi kysymyksessä 7 kysyin, miten kerhoa voitaisiin vastaajien mielestä kehittää. Jokainen heistä oli antanut hieman erilaisen ehdotuksen, joten vastausluokkien muodostaminen oli vaikeaa tekemättä liikaa tai toisaalta liian vähän luokkia. Kerhon kehittämisen kannalta ehdotusten suuri määrä on hyvä, mutta samalla on haastavaa sanoa, mitkä niistä ovat vain yhden ihmisen toiveita ja mitä useampikin voisi toivoa.

6.2.3 Kyselyn tulokset

Eläkeläisistä kyselyyn vastasi 14, joista 10 teki kyselyn viimeisellä kerhokerralla ja neljä oli saanut sen postitse. Kerhokorttien mukaan syksyllä 2017 heitä oli käynyt kerhossa 21, joten yhteensä kaksi kolmesta osallistui kyselyyn.

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat yli 70-vuotiaita. Kysyttäessä mistä tieto kerhosta oli saatu, 19 vastauksesta 16:ssa se oli saatu lehdestä tai työntekijältä. Muissa tapauksissa se oli saatu ystävältä tai seurakuntayhtymän kotisivuilta. Tulevaisuudessa eläkeläiset haluaisivat saada tiedon kerhosta pääosin samoista lähteistä pieniä eroja lukuun ottamatta.

Liki kaikki vastaajat kertoivat pitäneensä kerhosta todella paljon. Mielipiteitä perusteltiin niin laadullisilla, kuten ohjelman monipuolisuudella ja viihtyisyydellä, kuin konkreettisilla syillä, kuten laulamisella, seurustelulla, jumpalla ja hengellisellä ohjelmalla. Eräs vastaajista perusteli vastaustaan edelliseen sillä, ettei ollut osallistunut kovin moneen kerhokertaan. Parasta kerhossa oli ollut vastaajien mukaan muun muassa konkreettisen ohjelmasisällön osalta keskustelu, yhteinen ruokailu, leikit ja tiedotteet sekä laadullisesta näkökulmasta uusiin ihmisiin tutustuminen ja toisaalta tuttujen tapaaminen, välittömyys, osallistaminen ja toiveiden kuuntelu sekä kerhon tuoma vaihtelu ja sen hengellinen pohja. Tyytymättömiä vastaajat olivat toisiin tutustumisen vähäisyyteen, teoriapainotteisuuteen sekä liian suureen kerhorahaan. Kerhoa voitaisiin heidän mielestään kehittää kutsumalla sinne vierailuvia asiantuntijoita, hyödyntämällä osallistujien omaa osaamista ja lisäämällä keskustelua, tutustumista, hartauksellisuutta sekä yhteishenkeä. Kerhoon toivottiin myös iäkkäille suunnattuja leikkejä ja aivojumppaa, pääteemaa kerhokerroille ja tietoa seuraavan kerran aiheesta.

Vastausten määrässä oli selkeä ero monivalinta- sekä avointen kysymysten välillä. Kaikissa monivalintakysymyksissä vastausprosentti oli 100, mutta avointen kysymysten kohdalla se vaihteli paljon. Esimerkiksi kysymykseen 5. ”Mikä on ollut parasta kerhossa?” oli vastannut 12, kun taas kysymykseen 6. ”Mihin et ole kerhossa tyytyväinen?” vain neljä. Palautetta siitä, mistä kerhossa on pitänyt eniten, sekä kehittämisideoita tuli runsaasti ja vastausprosentti oli kummassakin korkea.

Vastaukset antoivat varsin positiivisen kuvan syksyn kerhon onnistumisesta, sillä kerhosta ja monista sisällöistä oli pidetty paljon eikä kriittistä palautetta juuri tullut. Kyseiseen painotukseen saattoi kuitenkin vaikuttaa se, että kyselyn toteuttamiskerralla suuri osa eläkeläisistä oli käymässä kerhossa ensimmäistä kertaa ja postitse lähetettyyn kyselyyn oli vastannut vain neljä. Näin ollen vastaajista iso osa oli muodostanut käsityksensä kerhosta yhden kerran perusteella. Tämä saattoi vaikuttaa myös siihen, että vain muutamat vastasivat kysymykseen siitä, mihin oli tyytymätön. On myös mahdollista, että jotkut pelkäsivät tulevansa tunnistetuiksi kyselyn nimettömyydestä huolimatta. Kerhoon pettyneet olivat ehkä jättäneet tulematta viimeiselle kerhokerralle ja vastaamatta postitse lähetettyyn kyselyyn. Eräs vastaus oli hämmentävä, sillä siinä oltiin tyytymättömiä työtehtäviin sekä toisiin osallistujiin. Keskustelimme siitä myös yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa esitellessäni kyselyiden tulokset heille. Eräs mahdollisuus on, että vastaaja oli ymmärtänyt kysymyksen väärin. Toisaalta hän voi myös olla aidosti tyytymätön edellä mainittuihin. Opinnäytetyön tavoitteiden kannalta tarkasteltuna nuorten eläkeläisten saaminen kerhoon ei ainakaan täysin onnistunut, sillä kaikki osallistujat olivat yli 70-vuotiaita.

Kerhoemännille suunnattuun kyselyyn vastasi kolme, joista kaksi oli kerhoemäntiä sekä yksi, joka teki syksyllä kahtena kertana kerhoemännän töitä sekä on ollut aiemmissa kerhoissa kerhoemäntänä. Vastausprosentti oli hyvä, sillä kaikki kerhoemännän tehtäviä tehneet vastasivat kyselyyn sekä liki kaikkiin siinä olleisiin kysymyksiin avoimet kysymykset mukaan luettuna.

Kuten eläkeläisetkin, myös kerhoemännät pitivät vastauksien mukaan syksyn 2017 kerhosta. Heistä kaksi vastasi pitäneensä syksyn kerhosta todella paljon ja yksi jonkin verran. Uudistus edellisiin kerhoihin verrattuna nähtiin hyvänä asiana, sillä osallistujamäärät ovat kasvaneet ja kerhoon on tullut uusia ihmisiä. Toisaalta muutoksia ei koettu pelkästään positiivisina, sillä nykyinen tila koettiin kolkommaksi ja kerho vielä muotoutumisvaiheessa olevaksi. Kerhoa voitaisiin heidän mielestään kehittää kutsumalla kerhoon ulkopuolisia vetäjiä sekä esiintyjä ja saamalla enemmän osallistujia, mutta toisaalta todettiin pienenkin tekemisen olevan merkityksellistä.

Kokemus kerhoemäntänä toimimisesta jakoi vastaajien mielipiteitä, sillä yksi koki sen melko ikävänä, toinen melko mukavana ja kolmas erittäin mukavana. Toisaalta heidän

mielestään esimerkiksi yhdessäolo ja ohjelmiin osallistuminen teki sen mukavaksi, mutta toisaalta tehtävien määrä koettiin riittämättömäksi. Kaksi kolmesta toivoi, että saisi tiedon seuraavan kerhokerran teemasta etukäteen. Uusia kerhoemäntiä voitaisiin vastaajien mielestä rekrytoida tiedottamalla kerhosta enemmän, henkilökohtaisella pyynnöllä – vaikka vain kokeilemaan, sekä korostamalla toiminnan vapaaehtoisuutta.

Verrattuna eläkeläisten kyselyn tuloksiin, kerhoemänniltä tuli positiivisen palautteen lisäksi myös kehittäväää palautetta. Vastauksiin on saattanut vaikuttaa nimien pyytäminen sekä kerholaisiin verrattuna tiiviimpi suhde diakoniatyöntekijöiden kanssa, mutta tästä huolimatta kehittäväää palautetta oli uskallettu antaa.

Molemmat diakoniatyöntekijöistä vastasivat kyselyyn. Vastausprosentti oli heidän kohdallaan jopa parempi kuin kerhoemäntien kohdalla, sillä molemmat olivat vastanneet kaikkiin avoimiinkin kysymyksiin lukuun ottamatta viimeistä, ”Mitä muuta haluaisit kertoa kerhosta”.

Myös työntekijät ovat pitäneet syksyn kerhosta todella paljon. Syiksi tähän mainittiin osallistujien positiivinen asennoituminen kerhoon, kuten myönteisyys, sekä kerhon kokonaisvaltainen uudistuminen. Kerhoemäntien tavoin he mainitsivat muutoksina aiempiin kerhoihin tilan vaihtumisen sekä ruokailun kahvitarjoilun sijaan. Työntekijät toivat esiin, että niin kerhon kuin sekä vetäjien että kerhoemäntien roolien koettiin olevan vielä kehittymässä. Toisaalta he uskoivat rutiinien muodostuvan ajan myötä. Muutos entisiin kerhoihin nähtiin hyvänä, sillä osallistujien määrän on koettu olevan suurempi kuin edellisissä kerhoissa. Toisaalta kaivattiin entisiä kerholaisia, jotka eivät olleet tulleet nykyiseen kerhoon.

Opinnäytetyöprosessin alussa yhdessä pohdittujen tavoitteiden koettiin toteutuneen enimmäkseen melko tai erittäin hyvin. Ainoastaan vapaaehtoistyön kehittämisen sekä nuorten eläkeläisten saamisen kerhoon toinen työntekijöistä koki onnistuneen melko huonosti. Vastauksissa kysymyksiin tavoitteiden onnistumisesta esiintyi hajontaa, sillä työntekijät kokivat tavoitteiden onnistuneen hieman eri tavalla. Merkittävästi heidän mielipiteensä erosivat kuitenkin vain kohdassa nuorten eläkeläisten saaminen kerhoon, sillä toinen koki sen onnistuneen erittäin hyvin ja toinen melko huonosti. Pohdituissa tavoitteissa voitaisiin diakoniatyöntekijöiden mielestä onnistua paremmin jatkamalla yhteistä suunnittelua ja

ottamalla siihen kerhon sisältäkin henkilöitä mukaan sekä kokoamalla ja hyödyntämällä uusia ideoita.

Yhteistyön osallistujien, kerhoemäntien sekä työntekijöiden välillä nähtiin toimivan melko hyvin. Perusteena tälle mainittiin avoimuus ja se, että jo aiemmin syksyllä kerhoemäntien ilmaisemaan kritiikkiin tehtävien vähydestä reagoitiin antamalla heille lisää tehtäviä. Yhteistyötä voitaisiin työntekijöiden mielestä edistää pitämällä yllä hyviä ja avoimia välejä. Kerhoa yleisesti ottaen voitaisiin kehittää heidän mukaansa yhteisellä tekemisellä, mainostamalla kerhoa, järjestämällä kuukauden vieras -teemakertoja sekä tekemällä retken, johon myös kerhon ulkopuolisia voisi tulla mukaan. Kaksi jälkimmäistä voisivat työntekijöiden mielestä toimia myös toiminnan mainontana. Lisäksi vuoden 2019 budjettiin voitaisiin toisen työntekijöistä mielestä varata syksyllä 2018 rahaa, jolloin kerhoraha voisi hänen mukaansa silloin olla edullisempi.

Kyselyn tuloksista voi päätellä, että kerhoon, eri osapuolten väliseen yhteistyöhön sekä oppinäytetyön tavoitteisiin liittyen on onnistuttu monessa asiassa. Tulevaisuuteen myös suuntauduttiin toiveikkaasti, vaikka kehittämiskohteita havaittiin. Työntekijät olivat melko yksimielisiä siinä, miten tavoitteissa oli onnistuttu ja miten kerhosta oli pidetty. Käydessäni esittelemässä kyselyn tuloksia diakoniatyöntekijöille pohdimme myös mahdollisia syitä erolle vastauksissa koskien nuorten eläkeläisten saamista kerhoon. Tuolloin kävi ilmi, että toisessa aiemmista kerhoista osallistujat ovat olleet hyvin iäkkäitä. Pohdimme sen kenties vaikuttaneen eroon vastauksissa, sillä Solina-kerhon osallistujat ovat heidän mielestään olleet pääosin nuorempia ja virkeämpiä kuin edellä mainitussa kerhossa. Pohdin jälkikäteen, että kysymyksessä minun olisi pitänyt tarkentaa, mitä käsitteellä nuori eläkeläinen tarkoitan.

Tein tuloksista sekä niistä tekemistäni havainnoista diaesityksen, jonka avulla esittelin ne diakoniatyöntekijöille. Tulokset olivat eläkeläisten kyselyn kohdalta heidän mielestään jokseenkin odotettuja eikä esimerkiksi täysin uusia toiveita aiempaan verrattuna heidän mielestään tullut. Keskustelimme samalla siitä, millainen mielikuva työntekijöille oli syksyn kerhosta jäänyt, sekä kerholaisten työntekijöille antamista palautteista ja kerhon tulevaisuudesta. Syksyn toteutuksen he ilmaisivat vaikuttaneen sekavalta, sillä esimerkiksi kunkin kerran sisältö päätettiin parin viikon sisällä kulloisestakin kerrasta, minkä lisäksi kerhon toteutuksesta vastanneita oli melko paljon. Osallistujilta oli lisäksi tullut kritiikkiä

kerhorahan suuruudesta, mikä kyselyn vastauksissa ei niinkään näy. Sen sijaan kerhossa vierailleista kanttoreista oli pidetty.

Kyselyssä ilmenneisiin kehittämisehdotuksiin ja kehittämistä kaipaaviin kohteisiin aiotiin puuttua niin, että tulevaisuudessa kerhoemännät otettaisiin tiiviimmin mukaan kerhon suunnitteluun sekä pohdittaisiin, miten heille saataisiin enemmän tehtäviä, jotta he kokisivat itsensä tarpeellisiksi. Sen sijaan tilan koettuun kolkkoutteen ei heidän mukaansa voisi vaikuttaa paljoa, sillä kerho siirtyy keväällä heidän mukaansa toiseen, entistä kolkkompaan tilaan kirkolla aiemmin käytetyn tilan tullessa päiväkodin käyttöön. Työntekijät pohtivat, pitäisikö kerho siirtää toisen kerhon edellisiin tiloihin viereiseen kaupunginosaan, sillä ne oli koettu kotoisammiksi. He totesivat kuitenkin suurimman osan osallistujista olevan tällä hetkellä Sammonlahdesta, joten kyseinen vaihto ei välttämättä olisi toimiva ratkaisu. Sen sijaan tulevaa tilaa voitaisiin koettaa somistaa, vaikka sillä voikin vaikuttaa sen koettuun kotoisuuteen rajallisesti. Lisäksi keväällä keittolounas jäisi pois ja korvattaisiin kahvilla uudessa tilassa. Syynä tälle ovat korkeat kustannukset sekä se, että siirtymän lounaalta toiseen tilaan koettiin katkaisseen juttelun ja yhdessäolon, mitä samassa tilassa tarjoiltu kahvi ei tekisi. Organisaatiosta johtuvista syistä lounasta ei myöskään olisi voinut kattaa samaan tilaan muun ohjelman kanssa.

Diaesityksen lisäksi keräsin diakoniatyöntekijöille pienen listan nettilinkeistä erilaisista kerhotoiminnan mahdollisuuksista. Kävimme keväällä 2018 myös pientä kuulumisten vaihtoa kerhoon liittyen. Tila oli kuulemma kolkkompi edelliseen verrattuna ja lounas oli korvattu kahvihetkellä, mitkä asiat olivatkin jo tiedossa alkukevästä. Eläkeläisten osallisuuden mahdollisuuksia oli kuitenkin lisätty, sillä osa heistä osallistui ohjelman tuottamiseen kevään aikana.

7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli olla mukana käynnistämässä ja kehittämässä uutta kerhotoimintaa yhteistyössä diakoniatyöntekijöiden kanssa. Työn tavoitteina oli saada mukaan uusia ja mahdollisesti nuorempia eläkeläisiä sekä pohtia vapaaehtoistyöntekijöiden osuutta kerhossa ja miten heitä voitaisiin saada lisää. Tavoitteena oli myös antaa työntekijöille uusia ideoita ja innostusta kerhotoiminnan vetämiseen. Näihin tavoitteisiin peilaen kerhotoiminnan käynnistäminen ja kehittäminen onnistuivat. Työntekijöiden mukaan kerhoon tuli paljon uusia eläkeläisiä. Sen sijaan tavoite nuorempien eläkeläisten saamisesta toimintaan toteutui vaihtelevasti. Vaikka kaikki kyselyyn vastanneista olivat yli 70-vuotiaita, siis eivät kovin nuoria, he olivat kuitenkin nuorempia kuin kävijät toisessa edeltäjäkerhoista. Voi olla, että nuorempia eläkeläisiä eläkeläisten kerhoksi mainostettu toiminta ei kiinnosta tai he kokevat itse olevansa vielä liian nuoria tällaiseen toimintaan.

Eläkeläisten kerhoon kohdistamien toiveiden selvittäminen onnistui erittäin hyvin. Toisaalta syksyllä 2017 niiden käytännön toteutus ei onnistunut niin hyvin kuin olisi toivottu. Esimerkiksi eräällä kerralla opastettiin kännykän käyttöä pienryhmissä, sillä sitä oli toivottu. Kävi kuitenkin ilmi, että suurin osa ei kokenut sille tarvetta. Toisaalta joistain ohjelmasisällöistä, kuten tonttujumpasta ja keskustelumahdollisuuksista, pidettiin. Kritiikkiä annettiin myös kerhokertojen sekavuudesta ja liian tiiviistä ohjelmasisällöstä, joten ohjelman olisi voinut kenties jättää sisällöltään keveämmäksi.

Kerhoemäntien osuuden pohtiminen jäi vajavaiseksi eikä uusia kerhoemäntiä rekrytoitu. Emännät olivat mukana learning cafén toteutuksessa ja heidän annettuaan syksyllä palautetta tehtävien vähäisyydestä heidän osuuttaan lisättiin. Lisäksi heillä oli myöhemmin mahdollisuus antaa eriteltyä palautetta kyselylomakkeella. Kerhoemännät eivät olleet kerhon suunnittelussa mukana yhtä tiiviisti kuin työntekijät, joten heidän osuutensa suunnittelussa jäi vähäiseksi; heidän osuutensa kerhon suunnittelussa on toisessa edeltäjäkerhoista ollut merkittävämpi. Syksyllä sekä alkukeväästä pohdittiin kuitenkin tarkemmin kerhoemäntien roolia ja pyrittiin sen kasvattamiseen.

Diakoniatyöntekijöiden kanssa keväällä 2018 käydyssä keskustelussa ilmeni, että kerhon ilme oli uudistunut, mutta toteutukseen ei osallistujilta saatu juurikaan aiemmista kerhoista poikkeavia ideoita. Tätä taustaa vasten pohdin, oliko kerhon uudistaminen onnistunut. Toisaalta uusien ideoiden vähäisyys kertonee siitä, että aiemmissa kerhoissa on ollut paljon hyviä käytänteitä, jotka vastasivat osallistujien tarpeita ja toiveita. Näin ollen kerhon uudistaminen vain uudistamisen vuoksi ei olisi välttämättä ollut tarkoituksenmukaista.

7.2 Eettisiä näkökulmia

Eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna eri osapuolien osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia pyrittiin edistämään monin tavoin. On vaikea sanoa, pääsivätkö kaikki yhtäläisesti osallisiksi, sillä jotkut olivat esimerkiksi heikkokuuloisia tai kirjoitustaidottomia. On myös vaikea sanoa, miten hyvin kerho on tavoittanut esimerkiksi syrjäytyneitä.

Menetelmien toteutuksen osalta koen eettisyyden toteutuneen hyvin. Learning caféä toteutettaessa kaikki pääsivät osallistumaan halukkuutensa mukaan eikä kukaan näyttänyt jääneen keskusteluissa ulkopuoliseksi taikka osallistuneen niihin vastoin tahtoaan. Kyselyä tehtäessä on Kuulan mukaan vastaajien saatava itse päättää, mitä tietoja he antavat, minkä lisäksi heidän ei tule olla tunnistettavissa tutkimuksesta (Kuula 2006, 64). Heillä on myös oltava aito mahdollisuus valita, osallistuvatko he tutkimukseen sekä keskeyttää tai perua osallistumisensa (Kuula 2006, 87). Sekä kyselylomakkeessa että itse kyselytilanteessa vapaaehtoisuutta ja nimettömyyttä korostettiin, eikä kysely koskenut todella arkaluontoista aihetta, kuten seksuaalirikoksia. Tarvittaessa kaikki pääsivät vastaamaan myös avustetusti.

Kyselyä toteutettaessa kysymysten ääneen lukemisesta seurasi odottamattomia ongelmia toisten tarvitessa enemmän ja toisten vähemmän aikaa kyselyyn vastaamiseen. Erästä huonokuuloista osallistujaa puhuminen häiritsi enemmän kuin auttoi ja heikkonäköisillä oli ongelmia saada tekstistä selvää. Kerhoemännät ja työntekijät pystyivät kuitenkin auttamaan heitä. Tilannetta auttoi myös se, että reagoin esiin nousseisiin ongelmiin rauhoittamalla kysymysten lukemisen tahtia sekä toistamalla ne. Jälkeenpäin ajateltuna olisi saattanut kuitenkin olla parempi, etten olisi lukenut kysymyksiä ääneen, sillä koen sen

sekavoittaneen tilannetta. Osallistujat olisi voinut kenties jakaa pienryhmiin, joita jokaista olisi avustanut työntekijä tai kerhoemäntä. Haasteita kyselyn toteuttamisessa ilmeni myös siinä, että alun perin työntekijöiden ja kerhoemäntien oli tarkoitus tehdä kysely samanaikaisesti eläkeläisten kanssa, mutta vain osa heistä ehti siihen tuolloin. Loput palauttivat vastauksensa minulle jälkikäteen. Mietin myös, miten kyselyn tuloksiin on mahdollisesti vaikuttanut ensikertalaisten osallistujien suuri määrä kyselyn toteutuksen aikaan.

Opinnäytetyötä tehdessä kerhoa toteutettaessa diakoniatyöntekijöiden osallisuus toteutui hyvin, sillä sekä suunnittelu että toteutus tehtiin tasavertaisesti heidän kanssaan. Myös osallistujien toiveita kerhon suhteen kartoitettiin niin menetelmillä kuin pitkin kerhosykyä sekä niitä pyrittiin toteuttamaan, mutta kenties sitä oltaisiin voitu edistää vielä paremmin. Kerhoemäntien osallisuus jäi valitettavasti näistä ryhmistä ohuimmaksi.

7.3 Tulosten sovellettavuus ja ammatillisen kasvun pohdinta

Opinnäytetyö on tarkoitettu yhden seurakunnan kerhon kehittämiseen ja sen menetelmillä kerättiin tietoa juuri sen kerhon osallistujien mielipiteistä. Jokainen seurakunta on erilainen, samoin kuin kerhot ja tavat, joten tuloksia ei voine suoraan toisinta toisella paikkakunnalla. Kerättyä teoretietoa voi kuitenkin hyödyntää. Lisäksi koen opinnäytetyön lähtökohtien osallisuuden ja yhteisöllisyyden olevan tärkeitä missä tahansa seurakunnan toiminnassa.

Koen, että opinnäytetyö kasvatti minua paljon ammatillisesti. Pääsin kokeilemaan erilaisia osallisuutta edistäviä metodeja, kuten learning caféa, jonka koen onnistuneen erityisen hyvin. Toisaalta opinnäytetyön käytännön toteutuksen jälkeen suoritin opiskelijavaihdossa Saksassa projektityöskentelyn kursseja, joilla opin paljon uutta. Mikäli olisin tehnyt opinnäytetyön niiden jälkeen, olisin tehnyt luultavasti joitakin asioita toisin. Syksy ja opinnäytetyön aloitus olivat myös varsin kiireiset, joten väljemmällä aikataululla olisin tehnyt joitakin asioita toisin. Harjoitteluni myötä oma roolini sekä kerhon suunnittelussa että toteutuksessa oli varsin aktiivinen. Pohdin kuitenkin, olisiko minun pitänyt omaksua passiivisempi rooli, jolloin kerhoemäntienkin rooli olisi kenties ollut hieman isompi. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö oli kuitenkin mielenkiintoinen ja hyvä mahdollisuus päästä

kokeilemaan uuden toiminnan aloittamista yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä tehdä kehittämistoimintaa.

LÄHTEET

- Gothóni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (2016). Työelämälähtöinen osallistava kehittäminen. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A. Karjalainen, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus 2). Saatavilla 23.11.2017 <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793492>
- Harju, U-M., Niemelä, P., Ripatti, J., Siivonen, T. & Särkelä, R. (2001). *Vapaaehtois-toiminta seurakunnassa ja järjestöissä* (1. painos). Helsinki: Edita Innokylä. Learning café eli oppimiskahvila. Toimintamalli. Saatavilla 22.11.2017 <https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>
- Jaakkola, E. (2015). *Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa*. (Väitöskirja, Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta). Saatavilla 24.11.2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-839-8>
- Kirkkohallitus (2007). *Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö*. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10). Saatavilla 24.11.2018 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Kirkkohallitus (2014). *Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020*. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 7. Kirkko ja toiminta). Saatavilla 24.11.2018 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko.pdf)
- Kirkkohallitus (2016). *Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö*. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 47: Kirkko ja toiminta). Saatavilla 24.11.2018 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/EE4CA05F09EA5A22C2257E70003B1F1B/\\$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietint%F6.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/EE4CA05F09EA5A22C2257E70003B1F1B/$FILE/Kirkon%20tulevaisuuskomitea_Mietint%F6.pdf)
- Kirkon tutkimuskeskus (2016). *Erilaistuva kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko*

- vuosina 2012–2015: *Katsaus kirkon työhön*. (Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 47). Saatavilla 24.11.2018 [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/416EE25E3ADC625DC2258050003B8558/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Erilaistuva%20kirkko_netti.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/416EE25E3ADC625DC2258050003B8558/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Erilaistuva%20kirkko_netti.pdf)
- Kopakkala, A. (2005). *Porukka, jengi, tiimi: ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen*. Helsinki: Edita: Suomen psykologiliitto.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja selvitys*. Tampere: Vastapaino
- Lappeenrannan evankelis-luterilaiset seurakunnat (i.a.). *Strategia 2016–2020*. Saatavilla 24.11.2018 <http://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/documents/658201/4186225/Strategia+2016-2020/ede53f8c-77af-42da-b5ce-c833ee8c046f>
- Lappeenrannan evankelis-luterilaiset seurakunnat. Seurakunnat. Lappeen seurakunta. Tietoa seurakunnasta. Saatavilla 15.2.2018 <http://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/historiaa2>
- Lappeenranta. Kaupunkimme. Saatavilla 15.2.2018 <http://lappeenranta.fi/fi/Kaupunkimme>
- Myllymäki, E. & Huuhka, E. (toim.) (2017). *Hoksauta minut: Etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja*. (Kirkkopalvelut ry). Saatavilla 24.11.2018 <https://kotimaanapu.fi/wp-content/uploads/2017/04/hoksautaminutikaarvokaskevynetsivuittain2017.pdf>
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2014). *Ihmisen psykologinen kehitys* (5. uud. p.). Jyväskylä: PS Kustannus.
- Nylund, M. & Yeung, A. (2005). Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa M. Nylund & A. Yeung (toim.), *Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus* (s. 13-38). Tampere: Vastapaino.
- Rahkonen, J. (2015). *Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa*. Saatavilla 24.11.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content25B241>
- Rantanen, T. & Toikko, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon* (3. korj. p.). Saatavilla 24.11.2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4>
- Salonen, O. (2013). *Viestintää kaikille – Saavutettavan viestinnän opas kulttuuritoimijoille*.

- Saatavilla 24.11.2018 http://www.kulttuuriakaikille.info/doc/tietopakettit_ja_oppaat/Viestintaa_kaikille_Saavutettavan_viestinnan_opas_kulttuuritoimijoille.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2017). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:6). Saatavilla 24.11.2018 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2015). *Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistoiminta*. Saatavilla 24.11.2018 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/ECA067E47E153B9CC2257E34002A6C12/\\$FILE/Jokainen%20on%20osallinen%20-%20Vapaaehtoistoiminnan%20linjaukset%20lopulliset2015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/ECA067E47E153B9CC2257E34002A6C12/$FILE/Jokainen%20on%20osallinen%20-%20Vapaaehtoistoiminnan%20linjaukset%20lopulliset2015.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Sakasti. Seurakuntatyö. Vapaaehtoistoiminta. Työkaluja vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoiminnan viestintä. Saatavilla 20.3.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content4FE8E2>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkon tilastot. Jäsentilastot/Medlemsstatistik. 2017. Seurakuntien jäsentilasto 2017. Saatavilla 24.11.2018 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=43>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkon tilastot. Jäsentilastot/Medlemsstatistik. 2017. Seurakuntien jäsentilasto 2017, Aluevertailu. Saatavilla 24.11.2018 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=50>
- Thitz, P. (2013). *Seurakunta osallisuuden yhteisönä*. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. A Tutkimuksia 40). (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto). Saatavilla 24.11.2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-214-1>
- Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. E. Eläkeläinen. Määritelmä 1. Saatavilla 26.2.2018 <http://www.stat.fi/meta/kas/elakelainen.html#tab1>
- Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Käsitteet. E. Eläkeläinen. Määritelmä 2. Saatavilla 26.2.2018 <http://www.stat.fi/meta/kas/elakelainen.html#tab2>
- Tilastokeskus. Väestö. Väestöennuste. 001 – Väestöennuste iän ja sukupuolen mukaan

alueittain 2015-2040. Saatavilla 26.2.2018

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaenn/stat-fin_vaenn_pxt_003.px/table/tableViewLayout2/?rxid=9fe065ef-ecb4-49ab-bfee-a7bb7e7d18a3

Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne. 004 – Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1972 - 2016, laaja alueluokitus. Saatavilla 27.2.2018

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_004.px/?rxid=9fe065ef-ecb4-49ab-bfee-a7bb7e7d18a3

Valli, R. (2015). Paperinen kysymyslomake. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ik-kunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 84-108). (4. painos.). Jyväskylä: PS Kustannus.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE ELÄKELÄISILLE

KYSELYLOMAKE SOLINA-KERHOLAISILLE

Hei!

Olen Laura, sosionomi-diakoniopiskelija Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teen Sammonlahden seurakunnan Solina-kerhoon liittyen opinnäytetyötäni, jossa tarkoituksena on ollut olla käynnistämässä, mukana sekä kehittää kerhoa yhdessä diakoniatyöntekijöiden, kerhoemäntien sekä teidän osallistujien kanssa. Aineistonkeruu toteutuu syksyn viimeisellä varsinaisella kerhokerralla 22.11., jolloin sen täyttööön on varattu aikaa, sekä postitse niille, jotka eivät ole olleet tuolloin paikalla.

Kyselyn avulla on tarkoitus kehittää eläkeläisten kerhotoimintaa Sammonlahden seurakunnassa. Kyselylomakkeen täyttö on **vapaaehtoista ja nimeöntä**. Kysely on kertaluontoinen ja lomakkeita säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan. Vain minä käsittelen lomakkeita ja kyselystä saatavia tietoja käytetään pelkästään opinnäytetyössäni sekä seurakunnan kerhon kehittämiseen.

Vastaa ja vaikuta kerhon tulevaisuuteen!

Mikäli saat tämän kyselyn postitse, voit palauttaa sen joko diakonia- tai seurakuntatoimistoon.

Laura Kolehmainen, sosionomi-diakoniopiskelija

1. Olen iältäni

Alle 70 v

70 v tai yli

2. Sain tiedon kerhosta (voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

Lehdestä

Työntekijältä

Kaupan ilmoitustaululta

Ystävältä

Seurakuntayhtymän kotisivuilta

Facebookista

Muualta, mistä?

3. Mitä kautta haluaisit saada kerhosta tiedon (voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)?

Lehdestä

Työntekijältä

Kaupan ilmoitustaululta

Ystävältä

Seurakuntayhtymän kotisivuilta

Facebookista

Muualta, mistä?

4. Mitä mieltä olet tämän syksyn kerhosta (esimerkiksi ohjelma, aiheet, tunnelma...)?

En pitänyt
lainkaan

Pidin jonkin
verran

Pidin todella
paljon

En osaa sanoa

Miksi?

5. Mikä on ollut parasta kerhossa?

6. Mihin et ole ollut kerhossa tyytyväinen?

7. Miten kerhoa voitaisiin kehittää?

8. Mitä muuta kerhoon liittyvää haluaisit kertoa?

KIITOS AJASTASI!

LIITE 2: KYSELYLOMAKE KERHOEMÄNNILLE

KYSELYLOMAKE KERHOEMÄNNILLE

Hei!

Olen Laura, sosionomi-diakoniopiskelija Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teen Sammonlahden seurakunnan Solina-kerhoon liittyen opinnäytetyötäni, jossa tarkoituksena on ollut olla käynnistämässä, mukana sekä kehittää kerhoa yhdessä diakoniatyöntekijöiden, osallistujien sekä teidän kerhoemäntien kanssa. Aineistonkeruu toteutuu syksyn viimeisellä varsinaisella kerhokerralla 22.11., jolloin sen täyttöön on varattu aikaa.

Kyselyllä on tarkoitus kehittää kerhoemäntätoimintaa eläkeläisten kerhotoiminnassa. Kyselylomakkeen täyttö on **vapaaehtoista**. Nimettömyyttä en pysty takaamaan, koska teitä kerhoemäntiä on niin vähän. Niinpä kyselyssä pyydän nimeä, mutta itse tulokset tulevat diakoniatyöntekijöille sekä opinnäytetyöhöni nimettöminä. Kysely on kertaluontoinen ja lomakkeita säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan. Vain minä käsittelen lomakkeita ja kyselystä saattavia tietoja käytetään pelkästään opinnäytetyössäni sekä seurakunnan kerhon kehittämiseen.

Vastaa ja vaikuta kerhon tulevaisuuteen!

Laura Kolehmainen, sosionomi-diakoniopiskelija

1. **Nimi**

2. **Mitä mieltä olet tämän syksyn kerhosta (esimerkiksi ohjelma, aiheet, tunnelma...)?**

En pitänyt
lainkaan

Pidin jonkin
verran

Pidin todella
paljon

En osaa sanoa

Miksi?

3. **Miten kerhoa voitaisiin kehittää?**

4. **Mikä kerhossa on mielestäsi muuttunut Torstaikahvilaan ja Hopeakerhoon verrattuna?**

Mitä ajattelet muutoksesta?

5. Miltä kerhoemäntänä toimiminen kerhossa on tuntunut?

Ikävältä

Melko
ikävältä

Melko
mukavalta

Erittäin
mukavalta

En osaa sanoa

Miksi?

6. Miten kerhoemäntänä toimimista voitaisiin kehittää?

7. Miten kerhoon voitaisiin saada uusia kerhoemäntiä?

8. Mitä muuta kerhoon liittyvää haluaisit kertoa?

KIITOS AJASTASI!

KYSELYLOMAKE TYÖNTEKIJÖILLE

Hei!

Olen opinnäytetyöhöni sekä harjoitteluuni liittyen ollut teidän kanssanne suunnittelemassa ja käynnistämässä Solina-kerhoa. Olemmekin jo käyneet paljon pohdintoja kerhon kehittämiseen liittyen ja nyt toteutan vielä virallisen kyselyn. Aineistonkeruu toteutuu syksyn viimeisellä varsinaisella kerhokerralla 22.11., jolloin sen täyttöön on varattu aikaa.

Kyselyllä on tarkoitus selvittää, miten kerho on tähän mennessä onnistunut työntekijänäkökulmasta katsottuna sekä kehittää sitä. Kyselylomakkeen täyttö on **vapaaehtoista**. Nimettömyyttä en voi taata, koska teitä diakoniatyöntekijöitä on niin vähän. Niinpä kyselyssä pyydän nimeä, mutta itse tulokset tulevat diakoniatyöntekijöille sekä opinnäytetyöhöni nimettöminä. Kysely on kertaluontoinen ja lomakkeita säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan. Vain minä käsittelen lomakkeita ja kyselystä saatavia tietoja käytetään pelkästään opinnäytetyössäni sekä seurakunnan kerhon kehittämiseen.

Laura Kolehmainen, sosionomi-diakoniopiskelija

1. Nimi

2. Mitä mieltä olet tämän syksyn kerhosta (esimerkiksi ohjelma, aiheet, tunnelma...)?

En pitänyt
lainkaan

Pidin jonkin
verran

Pidin todella
paljon

En osaa sanoa

Miksi?

3. Mikä kerhossa on mielestäsi muuttunut Torstaikahvilaan ja Hopeakerhoon verrattuna?

Mitä ajattelet muutoksesta?

4. **Opinnäytetyöprosessin ja kerhon suunnittelun alussa pohdimme erinäisiä tavoitteita yhteistyöprosessille. Miten seuraavissa tavoitteissa on mielestäsi onnistuttu:**

a) *Osallistujien toiveiden selvittäminen kerhon suhteen sekä heidän vaikuttamismahdollisuutensa kerhossa*

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

b) *Uusien eläkeläisten saaminen kerhoon*

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

c) *Nuorten eläkeläisten saaminen kerhoon*

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

d) *Vapaaehtoistyön kehittäminen (sis. esim. uusien vapaaehtoisten saaminen, vapaaehtoistyöntekijöiden roolin miettiminen kerhossa)*

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

e) *Kerhotoiminnan kehittäminen (sis. esim. toiminnan uudistaminen, uusien ideoiden sekä innon saaminen kerhon vetämiseen)*

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

5. Miten edellä mainitut tavoitteet voitaisiin saada toteutumaan paremmin?

6. Miten muuten kerhoa voisi kehittää?

7. Miten osallistujien, kerhoemäntien sekä työntekijöiden välinen yhteistyö toimii?

Huonosti	Melko huonosti	Melko hyvin	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐

Miksi?

